

TOPLUMSAL KÜLTÜR KURUMU OLARAK HALK KÜTÜPHANELERİ: ÇANKIRI HALK KÜTÜPHANELERİNİN OLANAKLAR VE HİZMETLER DURUM HARİTASI

PUBLIC LIBRARIES AS A SOCIAL CULTURE INSTITUTION:
A SITUATION MAP OF ÇANKIRI PUBLIC LIBRARIES IN TERMS OF FACILITIES AND SERVICES

Coşkun POLAT

Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, polatcoskun@karatekin.edu.tr

Mehmet Ali AKKAYA

Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, mali7akkaya@karatekin.edu.tr

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 19 Ocak 2018
Kabul edildiği tarih: 26 Nisan 2018
Yayınlanma tarihi: 27 Haziran 2018

Article Info

Date submitted: 19 January 2018
Date accepted: 26 April 2018
Date published: 27 June 2018

Anahtar sözcükler

Halk Kütüphanesi; Çankırı; Çankırı Halk Kütüphaneleri; Çankırı Halk Kütüphanesi Hizmeti; Çankırı Halk Kütüphanesi Olanakları

Keywords

Public Library; Çankırı; Çankırı Public Libraries; Public Library Service of Çankırı; Public Library Facility of Çankırı

DOI: 10.33171/dtcjournal.2018.58.1.26

Öz

Bilgi teknolojilerinin etkisiyle artan gelişim ve değişim olgusu 21. yüzyıla "Bilgi Çağı", bu çağın gereklerini yerine getiren toplumlara da "Bilgi Toplumu" denmesine neden olmuştur. "Değişmeyen tek şey değişim" ile özetlenen gelişmelerin arkasında yatan gerçek, bilginin üretim ve tüketiminde yaşanan üssel artış, yani "Bilgi Patlaması"dır. Hemen her alanda köklü değişikliklere neden olan bu gelişme, bireysel, toplumsal ve mesleki başanda bilgi yoğun yaşamı öngörmektedir. Başka bir deyişle çağın başarılı bireyleri, karşılaştıkları bir sorunu çözmede ya da herhangi bir karar vermede bilgiyi beceriyle kullanabilen, bu yolla da sürekli öğrenme etkinliği içerisinde olanlardır. Yaşam boyu öğrenme kavramı ile ifade edilen bu etkinlikte, örgün eğitim kurumlarının rolü belirli süre ve ortam ile sınırlıyken, yaygın eğitim kurumları yaşam boyunca bireye öğrenme desteği sağlayan organizasyonlar olarak ön plana çıkmaktadır. Kütüphaneler geçmişten günümüze bireylerin kültürel, akademik ve sosyal yönden gelişimine bilgi hizmetleri aracılığı ile destek veren toplumsal kuruluşlardır. Bu anlamda bireylerin gereksinim duyduğu bilgiyi karşılayarak, onların yaşam boyu öğrenen kişiler olmalarına katkı sağlamada önemli bir role sahiptir. Kütüphanelerin bu rollerini layıkıyla yapmaları sahip oldukları olanaklar ile yakından ilişkilidir. Bu olanakların hizmet verdiği toplumsal çevrenin dokusuna ve beklentilerine uygun olması önemlidir. Bu çalışma, ülkemizde halk kütüphanelerinin çağın gereklerine uygun olanaklarla hizmet vermediği öngörüsü üzerine inşa edilmiştir. Bu bağlamda Çankırı'da merkezi yönetime bağlı halk kütüphanelerinin fiziksel olanakları ile bu olanakların hizmete yansımaları alan araştırması ile ortaya konmuştur. Elde edilen sonuçlar ışığında hizmet kalitesinin iyileştirilmesine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Yerel bulgulara dayalı olarak yapılan önerilerin ulusal düzeyde geçerli olması beklenmektedir.

Abstract

The phenomena of development and change, increased with the impact of information technologies, has led to the 21st century being referred to as the "Information Age" and the societies fulfilling the requirements of this age as "Information Society". Behind the developments summarized as "the only thing that is constant is change", lies the truth of exponential increase in the information production and consumption, namely "Information Explosion". This development, which causes radical changes in almost every field, predicts an information intensive life to individual, social and professional success. In other words, successful individuals of the age are those who are skillful in using knowledge to solve a problem or to make a decision and in this way those who are in continuous learning activity. In this activity expressed by the concept of lifelong learning, while the role of formal education institutions is limited to specific time and environment, informal education institutions come into prominence as the organizations that provide individuals with learning support throughout life. Libraries from past to present are social institutions that support the cultural, academic and social development of individuals through information services. In this sense, by meeting their information needs, the library plays a role of fundamental importance in contributing to individuals to be lifelong learners. The ability of libraries to fulfill this role is closely related to the possibilities (and facilities) they have. It is important that these facilities shall be provided in accordance with the pattern and expectations of the social environment that they serve so that services provided be also in accordance with the requirements of the age. This study is based on the prediction that public libraries in our country do not serve with facilities relevant and appropriate to the requirements of the age. In this context, the physical facilities and their reflection on the services of Çankırı public libraries affiliated to central government are revealed by a field study. According to the results obtained, some recommendations for improving service quality are offered. It is expected that recommendations based on local findings will be valid at a national level.

Giriş

Yaygın bir kabulle "bilgi çağı" olarak tanımlanan günümüzde, hemen her şey bilgi ile ilişkilendirilerek anlam kazanmaktadır. Ortaya konan anlamın özgünlüğü, derinliği ve toplumsal yaşama getirdiği katma değer ölçüsünde de bilgi "güç" unsuruna dönüşmektedir. Yaşamın her anında doğrudan belirleyici aktör olan bilginin bu etkileşimde hangi düzeyde rol alacağını yanı sıra birey ve organizasyonlarda bilgi aracılığı ile sağlanacak farkındalık düzeyinin belirlenmesini sağlayan dinamiklerin en önemlileri, aralarında kütüphanelerin de bulunduğu bilgi merkezleridir. Bilgisayar ve internet dünyasında yaşanan öngörülemez gelişmelerin de etkisi ile hemen her alanda verilen hizmetlerin tamamının bilgi kaynaklı olması ve müşteri/tüketici/kullanıcı ile kurulan bağın yine aynı şekilde bilgi üstüne inşa edilmesi, bilgi merkezlerinin bilgi çağındaki yeri ve önemini tüm yalınlığı ile ortaya koymaktadır.

Ülkelerin gelişmişliği sahip oldukları nitelikli insan gücü ile yakından ilişkilidir. Bilgi toplumunun inşasında temel yapı taşı da eleştirel düşünen, bağımsız öğrenebilen, toplumsal sorunlara duyarlı ve katılımcı vatandaşlardır. Bu özelliklere sahip vatandaşların yetiştirilmesinde birincil sorumluluk hiç şüphesiz eğitim-öğretim kuruluşlarıdır.

21. yüzyılda teknolojik gelişmelerin getirdiği gelişim ve değişim rüzgârları bilginin erişimi, elde edilmesi ve iletilmesinin önündeki zaman ve mekân engellerini ortadan kaldırmış, dünyayı küresel bir köye dönüştürmüştür. Bilginin iletimi ve paylaşımına ilişkin engellerin kalkması bilginin üretiminde de üssel artışlara yol açmıştır. Böyle bir ortamın, hızlı değişim ve gelişimi de beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmuştur. Hemen her alana yansıyan bu değişimden en çok etkilenen hiç şüphesiz eğitim-öğretim kuruluşları olmuştur. Sürekli gelişimin yaşandığı bir ortamda, işlevlerini yerine getirebilmeleri için güncel bilgiyi, geçerliliği olan yöntem ve araçlarla vermek zorunda kalan eğitim kuruluşlarının değişime ayak uydurması aynı oranda gerçekleşmemiştir. Bunun yanında bireyin resmi eğitimi belli bir dönemde alıyor olması, bilginin hızlı değişimi neticesinde eğitimin tamamlanmasından kısa süre sonra öğrendiklerinin geçerliliğini yitirmesi olumsuzluğu ile karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bilgi toplumunda yaşayan bireyler için yaşam boyu devam eden bir öğrenim süreci öngörülmektedir. Bireyin örgün öğretim kurumları ile ilişkisini tamamladıktan sonra, değişen toplumsal yaşama adaptasyonu için yaşam boyu sürecek öğretim etkinliği yaygın öğretim kuruluşları ile olabilmektedir. Sürecin en önemli

paydaşlarından biri de kütüphanelerdir. Çünkü kütüphanelerin asli vazifesi bireylerin kendilerini geliştirmede ihtiyaç duydukları bilgiyi güncel ve geçerli araçlar aracılığıyla karşılayarak toplumun kültürel, sosyal, akademik ve demokratik gelişimine dolaylı katkı sağlamaktır. Bu süreçte toplumun her kesimine ücretsiz ve engelsiz hizmet yürütmekle yükümlü halk kütüphanelerinin fonksiyonları daha da önem kazanmaktadır.

Bireysel ve toplumsal bilgi kullanımına doğrudan katkı sağlayan ve hizmet verdiği kitlenin çeşitliliğiyle diğer kütüphane türlerinden ayrılan halk kütüphaneleri, bu yönüyle birey ve toplumun bilgi kullanımı konusunda ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Hiçbir sınırlama olmaksızın herkese açık olmanın yanı sıra, içinde bulunulan yerel şartlara uyum gösterme gerekliliği ile de diğer kütüphane türlerinden ayrılan halk kütüphaneleri, kullanıcılarının öğrenme, eğitim, kültür ve boş zamanlarını değerlendirme ile ilgili her türlü bilgi gereksinimlerini ücretsiz olarak ve ayırım gözetmeksizin karşılamayı ilke edinen kültür kurumlarıdır. Halk kütüphanelerinde devamlılığın, verimliliğin ve kurumun temel amacı doğrultusunda bireylerin doğru bilgi kullanımına katkı sağlayabilmenin ön koşullarından biri de mevcut kullanıcıların sürekliliğini, potansiyel kullanıcıların ise kurumu fark etmesini sağlamaktır. Bu farkındalık bilgi merkezinin olanakları ve sunacağı hizmetler ile uzun erimli bir kütüphane kullanıcı işbirliği ve ortaklığına dönüşecektir.

Halk kütüphaneleri yaygın öğretim ve dolayısıyla da toplumsal gelişim için temel kuruluşlarındandır. Halk kütüphanelerinin çağın gerektirdiği olanaklar ve araçlarla hizmet vermesi, bilgi toplumunun inşasında kritik önemi haizdir. Bilgi hizmetlerinin toplumun her kesimi için elde edilebilir ve kullanılabilir olmasında yetkin ve yeterli hizmetler verebilen halk kütüphanelerinin planlanması ve inşası kaçınılmazdır.

Halk kütüphaneleri, insanoğlunun duygu ve düşünce kayıtlarının ve onun yaratıcı gücünün ifadesini herkese serbestçe sunduğu temel araçlardır. Halk kütüphaneleri verdikleri hizmetlerle insan ruhunun yenilenmesi amacına hizmet ederler. Bu amacı dinlenme ve zevk için kitap sağlayarak, araştırmacılara yardımcı olarak ve en son teknik, ilmi ve sosyolojik bilgileri temin ederek gerçekleştirebilirler. Bu amaçların gerçekleşmesi için halk kütüphaneleri, kolayca ulaşılabilen kurumlar olmalı ve ırk, renk, milliyet, yaş, cinsiyet, din, dil, mevki veya eğitim düzeyi farkı gözetmeksizin toplumun bütün bireylerince serbest ve eşit kullanım için kapılarını açık tutmalıdır (Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim IFLA/UNECSO İlkeleri 22).

Toplumun her kesimine açık olmaları ve buldukları bölgenin yerel özelliklerine ilişkin bilgi ve dokümanlar konusunda gösterdikleri/göstermeleri gereken özen, halk kütüphanelerini diğer kütüphane türlerinden ayıran farklılıklardır.

Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Bu çalışmanın genel amacı; nüfus yoğunluğu açısından ülkemizin en küçük illerinden biri olmasına karşın coğrafi konumu ve köklü kültürel geçmişi ile Anadolu mozaiğinde önemli bir yeri olan Çankırı ve ilçelerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile belediyelere bağlı hizmet veren halk kütüphanelerinin olanakları ile bu olanakların verilen hizmetlere yansımalarını tespit etmektir. Elde edilen veriler ışığında kentin ilçeleri ile birlikte kütüphane merkezli bir hizmet haritası oluşturulmuştur. Bu harita üzerinden halk kütüphanelerinin mevcut durumları, sorunları, kent yaşamındaki pozisyonları, kullanıcılarının beklentilerini karşılama düzeyleri daha net görülerek gerçekçi ve işlevsel iyileştirme planlamaları yapılabilecektir. Elde edilecek veriler ışığında oluşturulacak yol haritası ise kütüphanelerin hizmet verimliliği ve potansiyellerini arttırarak Çankırı'nın kültür yaşamının gelişmesine ve kent sakinlerinin daha çok ve bilinçli bilgi kullanımına katkı sağlayacaktır.

Bu genel ve tamamlayıcı amaçlar doğrultusunda araştırmanın hedefleri ise şu şekilde belirlenmiştir;

- Halk kütüphanelerinin, bilgi merkezlerinin temel unsurlarının yanı sıra (bina, derme, kullanıcı, personel, bütçe) hizmet yeterlilikleri açısından mevcut durumlarını ortaya koymak.
- Halk kütüphanelerinin kullanım yoğunluğunu ve kentin kültür yaşamına katkısını saptamak.
- Araştırmada elde edilecek verilerin ve yürütülecek sistematığın, ülke genelinde hayata geçirilecek benzer içerikte bir araştırmaya kaynaklık edebilecek düzeyde düzenlenmesini sağlamak.
- Halk kütüphanelerinin mevcut durumlarından yola çıkarak her açıdan kurumsal iyileşme sağlayacak çıkarımlar yapmak.

Çalışmanın kapsamı, Çankırı il merkezi ve 11 ilçe merkezinde varsa çocuk ve gezici kütüphane birimleri ile birlikte hizmet veren halk kütüphanelerinin tamamı olarak çerçevesi belirlenmiştir. Çalışmada söz konusu kütüphanelerin kullanıcı istatistikleri ve bilgi talepleri ile bağlantılı olarak profilleri, yapısal özellikleri ve

hizmet verdikleri binaların mülkiyet durumları, çalışanlarının sayısı ve mesleki formasyon nitelikleri, koleksiyon özellikleri ve türlere bağlı kullanım yoğunlukları, bütçe olanakları ve sınırlılıkları ile yerel yapıya bağlı özelliklerin bir sistematik dahilinde ortaya konulması ve kentin kültür kimliği açısından anlamlı ve önermesi olan bir karşılaştırma yapılmıştır.

Ulusal kalkınmaya yönelik planlamada, toplumsal gelişimin yapı taşı olan kuruluşların, bölgesel anlamdaki olanaklarının ve eksikliklerinin tespiti önemlidir. Ülkemizin 2023 hedeflerinde, yerel ve bölgesel kalkınma, üzerinde özellikle vurgu yapılan bir konudur. Yürütülen bu çalışma, bölgesel kalkınma planlamasına reel veri teşkil edecek olması açısından özgün ve önemlidir. Merkezi ve yerel yönetimlerin kütüphane olanakları sahip oldukları araç, materyal, insan gücü ve maddi kaynaklar yönüyle ortaya konulacak olması yanında, verilen hizmetlerin yeterliliği ve niteliği belirlenip, toplumsal kalkınma planlarına öneriler sunacak olması açısından da özgünlük taşımaktadır.

Bu çalışmada öncelikli olarak betimleyici araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Aralarında hem kütüphane çalışanları ve kullanıcılarının sürece ilişkin davranışlarına yönelik elde edilen bulgular, kütüphanelere ilişkin istatistiksel verilerle bütünleştirilmiştir. Araştırmada görüşme tekniklerinden nitel görüşme tekniği kullanılarak, konu hakkında nitelikli ve güncel bilgilerin elde edilmesi, bu bilgilerin de kurumların olanakları ile ilişkilendirilerek doğru saptamaların yapılabilmesi hedeflenmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde araştırmacılar tarafından çalışmanın hedefleri doğrultusunda önceden tasarlanmış açık uçlu sorular kullanılmıştır. Daha sonra elde edilen verilerin yazılı dökümü yapılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme öncelikle her kütüphane için ayrı ayrı, daha sonra da Çankırı halk kütüphanelerinin şehrin kültür yaşamındaki yerini gösterecek biçimde bütüncül bir yaklaşımla yapılmıştır.

Bulgular

Çankırı, Türkiye'nin Ankara'ya 132 km uzaklıkta, 739 metre rakımlı, 7490 m² yüzölçümüne sahip bir ildir. Sanayi anlamında çok gelişmiş olmayan Çankırı'da, temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Kişi başına düşen Gayrisafi Yıllık Hasıla açısından ülke genelinde 40. sıradadır (Çankırı Valiliği). Şehrin 2016 yılı sonu itibarıyla merkez ve ilçelerdeki nüfus dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir (TÜİK). Tabloda da görüldüğü gibi şehrin ilçelerindeki nüfus popülasyonu sınırlıdır. Çerkeş ve Ilgaz en fazla nüfusa sahip ilçelerken, Bayramören nüfusu en az olan ilçedir.

Tablo 1. Çankırı Nüfusu (2016)

İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
Merkez	92.139	45.895	46.244	% 50,11
Çerkeş	16.614	8.394	8.220	% 9,04
Ilgaz	13.581	6.760	6.821	% 7,39
Orta	10.953	5.597	5.356	% 5,96
Şabanözü	10.560	5.286	5.274	% 5,74
Kurşunlu	7.921	4.085	3.836	% 4,31
Yapraklı	7.790	3.736	4.054	% 4,24
Kızılırmak	7.207	3.515	3.692	% 3,92
Atkaracalar	5.470	2.823	2.647	% 2,97
Eldivan	5.275	2.591	2.684	% 2,87
Korgun	4.095	2.020	2.075	% 2,23
Bayramören	2.275	1.172	1.103	% 1,24

Çalışmanın amacı ve kapsamı doğrultusunda Çankırı merkez ve ilçelerindeki kütüphanelere yapılan ziyaretler sonucunda elde edilen bilgiler aşağıda verilmiştir.

Çankırı'da Bayramören dışında tüm ilçelerde halk kütüphanesi mevcuttur. Söz konusu kütüphanelerin genel yönlendirme bilgileri Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre; Ilgaz, Kurşunlu ve Orta ilçelerinde halk kütüphaneleri ilçe merkezinden uzak konumdadır. Şehir içi yönlendirmelerde kütüphanelerle ilgili tabelalar genelde yeterli değildir. Kütüphane binası girişlerinde tabela bulunmakla birlikte, kütüphaneler aydınlatılmış tabela konusunda yetersizdir. Kütüphanelerin gece geç saatlere kadar hizmet vermesinin her geçen gün arttığı, 7/24 hizmet esasının yaygınlaştığı günümüz halk kütüphaneleri için bu durumun sorun oluşturabileceği düşünülmelidir. Araştırma kapsamında ele alınan kütüphanelerin 5 tanesi, bir yerin tespitinde ülkemizde önemli bir adres konumlama alışkanlığı olan cadde adını kullanırken, aralarında il halk kütüphanesinin de yer aldığı diğer 6 kütüphane söz konusu adres belirtecini kullanmamaktadır. Kütüphane yerinin tespitinde teknolojik araçların kullanımı bağlamında Google harita üzerinde yer tanımlaması yalnızca il halk kütüphanesi ile Kurşunlu İlçe Halk Kütüphanesi (İHK) tarafından yapılmıştır.

Tablo 2. Kütüphane Yönlendirme Bilgileri

İlçe	Konum	Şehir-Tabela	Cadde-Tabela	Bina Giriş Tabela	Tabela Aydınlatma	Google Map
Merkez	Merkezi	Var	Yok	Var	Var	Var
Atkaracalar	Merkezi	Var	Var	Var	Yok	Yok
Çerkeş	Merkezi	Yok	Var	Var	Yok	Yok
Eldivan	Merkezi	Yok	Yok	Var	Yok	Yok
İlgaz	Merkezi Değil	Var	Var	Var	Var	Yok
Kızılırmak	Merkezi	Yok	Var	Var	Var	Yok
Korgun	Merkezi	Yok	Yok	Var	Yok	Yok
Kurşunlu	Merkezi Değil	Yok	Yok	Var	Var	Var
Orta	Merkezi Değil	Yok	Var	Var	Yok	Yok
Şabanözü	Merkezi	Yok	Yok	Var	Var	Yok
Yapraklı	Merkezi	Yok	Yok	Var	Var	Yok

Tablo 3'te verilen bina mimari durumları dikkate alındığında; sıva, boya ve çatı gibi dış cephe unsurları açısından kütüphanelerin yeterlilik düzeylerinin farklı olduğu görülmektedir. İl Halk Kütüphanesi dışındaki tüm kütüphaneler binalarının sıvasını iyi olarak nitelendirirken, Eldivan İHK ise bina boyası açısından yetersiz olarak tanımlamıştır. Kütüphane binalarının sadece %30'una ısı yalıtımı yapılmıştır. Çankırı coğrafyasının %50'sinden fazlası birinci derece deprem bölgesi olmasına karşın (T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi), yalnız iki kütüphane binasına güçlendirme yapılmış olması ve sadece 4 kütüphane binasının deprem dayanıklılığının belgelenmiş olması dikkat çekici ve düşündürücüdür. Kütüphane binalarının merdiven ve bina ana giriş kapısı açısından genel olarak yeterli olduğu belirtilmiştir. Bunun tek istisnası kütüphane bina durumu açısından açık ara en dezavantajlı kütüphane olan Eldivan İHK'dir. Birden fazla kamu kurumu ile aynı binada hizmet veren il halk kütüphanesi dışında hiçbir kütüphanede bir güvenlik/danışma birimi yoktur. İl Halk Kütüphanesi ilgili binada hizmet veren tek kurum olsaydı bir güvenlik danışma birimine sahip olma durumu tartışmaya açıktır. Binaların %54'ünde engelli rampasının bulunması halk kütüphanelerinin amaç, ilke ve standartlarının yarını açısından umut vericidir.

Tablo 3. Kütüphane Binası Durumu

İlçe	Sıva	Boya	Çatı	Isı Yalıtım	Depreme Dayanıklılık	Güçlendirme	Bina Giriş Merdiven	Bina Giriş Kapı	Güvenlik Danışma	Bina Giriş Aydınlatma	Engelli Rampa
Merkez	Orta	Orta	İyi Değil	Yok	Hayır	Yok	Orta	Orta	Var	Var	Var
Atkaracalar	İyi	Orta	İyi	Yok	Evet	Var	İyi	İyi	Yok	Var	Var
Çerkeş	İyi	İyi	Orta	Yok	Hayır	Yok	İyi	İyi	Yok	Var	Yok
Eldivan	İyi	İyi Değil	İyi Değil	Yok	Bilinmiyor	Bilinmiyor	İyi Değil	İyi Değil	Yok	Var	Yok
İlgaz	İyi	İyi	İyi	Yok	Bilinmiyor	Bilinmiyor	İyi	Orta	Yok	Var	Var
Kızılırmak	İyi	İyi	İyi	Var	Evet	Var	İyi	İyi	Yok	Var	Var
Korgun	İyi	İyi	İyi	Yok	Evet	Yok	İyi	İyi	Yok	Var	Yok
Kurşunlu	İyi	İyi	İyi	Var	Bilinmiyor	Yok	İyi	İyi	Yok	Var	Var
Orta	İyi	İyi	İyi	Yok	Evet	Bilinmiyor	İyi	İyi	Yok	Yok	Var
Şabanözü	İyi	İyi	İyi	Yok	Bilinmiyor	Yok	İyi	İyi	Yok	Var	Yok
Yapraklı	İyi	İyi	Orta	Var	Bilinmiyor	Yok	İyi	Orta	Yok	Var	Yok

İlçenin ileri gelen ailelerinden birinin bağışı olan Korgun İHK dışındaki tüm kütüphane binaları İl/İlçe Kültür ve Turizm Müdürlüklerine tahsis edilmiştir. En büyük mülk sahibi olarak İl Özel İdaresi ön plana çıkmaktadır. Tablo 4'te gösterilen verilere göre, yalnız Çerkeş ve Kurşunlu ilçe halk kütüphaneleri 2007 yılında yürürlüğe giren Deprem Yönetmeliğinden sonra yapılmıştır ("Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik"). Bununla birlikte yapım yılı belirtilmemiş olsa da Ilgaz İHK'nin de bu tarihten sonra yapıldığı öğrenilmiştir. 80 yıllık Korgun İHK ile 1981 yılında yapılan İl Halk Kütüphanesi binaları en eski binalardır. Buna karşın bina bağışı ve tahsislerinin tamamı 2000 yılından sonra gerçekleşmiştir. 5 kütüphanenin tahsisi süresiz İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne verilirken, diğer tahsis süreleri 10 ile 49 yıl aralığındadır. Kütüphane binalarının %63'ü betonarme iken, Korgun İHK yığma, Orta İHK ise kâgirdir. Çerkeş ve Atkaracalar halk kütüphanelerinin inşaat cinsi belirtilmemiştir. Aylık 485 TL ile Eldivan İHK kira ödemesi olan tek kütüphanedir.

Tablo 4. Kütüphane Bina Bilgileri

İlçe	Yapım Yılı	İnşaat Cinsi	Mülkiyet Durumu	Tahsis Eden	Tahsis Edilen	Tahsis Tarihi	Tahsis Süresi	Kira Fiyatı (TL)	Bağışlayan
Merkez	1981	Betonarme	Tahsis	Defterdarlık	Kültür Md.	2009	Süresiz	-	-
Atkaracalar	-	-	Tahsis	MEB	Kültür Md.	2007	Süresiz	-	-
Çerkeş	2010	-	Tahsis	Ziraat Odası	Kültür Md.	2010	25	-	-
Eldivan	2002	Betonarme	Tahsis	İl Özel İdaresi	Kültür Md.	-	-	485	-
İlgaz	-	Betonarme	Tahsis	İl Özel İdaresi	Kültür Md.	2013	10	-	-
Kızılırmak	-	Betonarme	Tahsis	MEB	Kültür Md.	2016	25	-	-
Korgun	1936	Yığma	Bağış	İl Özel İdaresi	Kültür Md.	2006	25	-	-
Kurşunlu	2008	Betonarme	Tahsis	Türk Telekom	Kültür Md.	2008	49	-	-
Orta	1989	Kâgir	Tahsis	Maliye Bakanlığı	Kültür Md.	2009	Süresiz	-	-
Şabanözü	1995	Betonarme	Tahsis	Belediye	Kültür Md.	2014	Süresiz	-	-
Yapraklı	1995	Betonarme	Tahsis	Maliye Bakanlığı	Kültür Md.	2013	Süresiz	-	-

Tablo 5'te de görüldüğü gibi, araştırma kapsamında ele alınan kütüphanelerden yalnız 5'inin bahçesi vardır. Bu bahçelerin tamamının bir duvar ile çevrili olduğu, böylece binaya bağımsız bir alan yaratıldığı görülmektedir. 2000m²'den büyük bahçesi ve bu alanı çevreleyen bahçe duvarları ile Orta İHK bu açıdan en ayrıcalıklı kütüphanedir. Yapraklı dışındaki bahçesi olan halk kütüphanelerinin tamamında bahçeyi de içine alan bir çevre düzenlemesi yapılmıştır. Buna karşın, sadece Korgun İHK'nin bina dışında kütüphaneye ait bir çocuk oyun alanı vardır ve kütüphane yetkilileri ile yapılan görüşmede söz konusu çocuk oyun alanının yoğun bir biçimde kullanıldığı, kütüphane imajı açısından kendilerine önemli bir avantaj sağladığı belirtilmiştir. Kızılırmak ve Yapraklı ilçe halk kütüphaneleri, bahçenin yanı sıra birlikte otoparkı da olan kütüphanelerdir.

Tablo 5. Kütüphane Dış Mekân Bilgileri

İlçe	Bahçe-m ²	Otopark-m ²	Bahçe Duvarı	Bahçe Kapısı	Çevre Düzenleme	Çocuk Oyun Alanı
Merkez	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Atkaracalar	Var	Yok	Var	Var	Var	Yok
Çerkeş	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Eldivan	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
İlgaz	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok
Kızılırmak	Var	Var	Var	Var	Var	Yok
Korgun	Var	Yok	Var	Var	Var	Var
Kurşunlu	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Orta	Var-2143	Yok	Var	Var	Var	Yok
Şabanözü	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Yapraklı	Var-178	Var-35	Var	Var	Yok	Yok

Kütüphanelerin iç mekân özellikleri ve yeterliliklerine ilişkin olarak kurumlara 22 alt başlıkta derlenen bir bilgi formu sunulmuş, elde edilen veriler Tablo 6/a ve Tablo 6/b'de gösterilmiştir.

Uluslararası standartlara göre bir halk kütüphanesinin bağımsız ve başka kurum ya da kuruluşlarca paylaşmak durumunda olmadığı bir binada hizmet vermesi ideal olmalıdır. Buna karşın, araştırma kapsamında ele alınan kütüphanelerin %35'inin böyle öznellikte hizmet verdiği görülmektedir.

Atkaracalar İHK dışındaki kütüphanelerin tamamı bir okuma salonuna sahiptir. Kütüphane kullanım açısından ise olanakları en iyi kütüphane, 450m²'lik kullanım alanı ile Orta İHK'dir. Yalnız 60m²'lik bir alanda hizmet veren Korgun İHK ayrı tutulduğunda, bu konuda veri paylaşan diğer kütüphanelerin 123m² ile 240m² aralığında bir kullanım alanına sahip olduğu görülmektedir. Kütüphanelerin iç mekân boya-sıva, pencereler ve kapılar açısından genel olarak yeterli olduğu söylenebilir. İl Halk Kütüphanesi ile Eldivan İHK dışındaki kütüphaneler havalandırma olanakları açısından kendilerini yeterli görmektedir. İklimlendirme cihazı ise yalnızca İl Halk Kütüphanesi, Eldivan ve Kızıllırmak ilçe halk kütüphanelerinde vardır.

Tablo 6/b'de de görüldüğü gibi, ısıtması iklimlendirme cihazları ile sağlanan İl Halk Kütüphanesi dışındaki kütüphanelerin tamamı kalorifer sistemi ile ısıtılmaktadır. İl Halk Kütüphanesi asansörü olan tek kütüphane olma özelliği ile de diğer kütüphane binalarından ayrılmaktadır. Ancak İl Halk Kütüphanesi'nin de diğerleri gibi bir engelli asansörü yoktur. Bina içinde engelli tuvaleti ve lavabosu olan tek kütüphane ise, bu kullanım alanlarının niteliğini "iyi" olarak tanımlayan Kurşunlu İHK'dir. Kütüphanelerin tamamında ıslak zeminler fayansla kaplanmış durumdadır.

Çalışmada ele alınan kütüphanelerin hizmet alanları dikkate alındığında en dikkat çekici ayrıntı hiçbir kütüphanede kafeterya gibi bir sosyal alanın bulunmamasıdır. Kütüphanelerin "üçüncü mekân olarak kütüphane" ve "yaşayan kütüphane" nitelendirmeleri ile birlikte anıldığı ve halk kütüphanelerine bu kavramlar üzerinden itibar kazandırıldığı günümüzde böylesi bir yoksunluğun, söz konusu kütüphanelerin en önemli yetersizliklerinden biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 7'ye bakıldığında, kütüphanelerin raf ve okuma alanları açısından ortak bir standardı sağlamaktan uzak olduğu görülmektedir. Kütüphanelerin yaklaşık %55'i ödünç verme alanına sahipken bu oran depo alanı söz konusu olduğunda %45 düzeyine gerilemektedir. Çerkeş, Korgun ve Şabanözü ilçe halk kütüphanelerinde ayrı bir personel çalışma alanı yoktur. Ilgaz ve Kızılırmak ilçe halk kütüphaneleri, İl Halk Kütüphanesi ile birlikte bağımsız çocuk alanına sahip olan kütüphanelerdir. Yalnız iki kütüphanenin (Şabanözü ve Yapraklı) süreli yayımlar alanı bulunurken, yine iki kütüphane (Kızılırmak ve Şabanözü) yeni yayımlar için bir alan oluşturabilme ayrıcalığına sahiptir. Kütüphanelerin panolar ve güncel duyuru alanlarındaki yeterlilikleri ise %50 oranının altındadır.

Tablo 6/a. Kütüphane İç Mekân

	Bina Kat	Kütüphane Kat	Salon Sayısı	Oda Sayısı	Kütüphane Kullanım Alanı	Duvar-Sıva	Duvar – Boya	Pencere-ler	Kapılar	Aydınlatma	Havalandırma	Klima
Merkez	5	3	3	4	-	İyi	İyi	Orta	İyi	Orta	İyi Değil	Var
Atkaracalar	3	3	-	3	160	Orta	Orta	İyi Değil	Orta	Orta	Orta	Yok
Çerkeş	2	1	1	1	140	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Eldivan	3	1	1	2	123	İyi Değil	İyi Değil	İyi Değil	İyi Değil	Orta	İyi Değil	Var
Ilgaz	3	2	4	3	172	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Kızılırmak	1	1	9	3	-	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Var
Korgun	2	1	1	1	60	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Kurşunlu	1	1	1	1	167	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Orta	3	3	5	2	450	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Şabanözü	2	2	2	2	240	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	İyi	Yok
Yapraklı	2	2	2	2	150	İyi	İyi	Orta	İyi	İyi	İyi	Yok

Tablo 6/b. Kütüphane İç Mekân

	Isıtma	Isınma Durumu	Su Tesisatı Durum	Asansör	Engelli Asansörü	WC-Lavabo Sayısı	WC-Lavabo Durumu	Engelli WC-Lavabo Sayısı	Engelli WC-Lavabo Durumu	Islak Zemin
Merkez	Klima	İyi	Orta	Var	Yok	2	İyi Değil	Yok	-	Fayans
Atkaracalar	Kalorifer	Orta	Orta	Yok	Yok	2	Orta	Yok	-	Fayans
Çerkeş	Kalorifer	Orta	İyi	-	Yok	2	İyi	Yok	-	Fayans
Eldivan	Kalorifer	İyi	İyi	Yok	Yok	3	İyi Değil	Yok	-	Fayans
Ilgaz	Kalorifer	Orta	Orta	Yok	Yok	2	İyi	Yok	-	Fayans
Kızılırmak	Kalorifer	İyi	İyi	Yok	Yok	-	İyi	Yok	-	Fayans
Korgun	Kalorifer	İyi	İyi	Yok	Yok	1	-	Yok	-	Fayans
Kurşunlu	Kalorifer	İyi	İyi	Yok	Yok	2	İyi	Var	İyi	Fayans
Orta	Kalorifer	Orta	İyi	Yok	Yok	4	İyi	Yok	-	Fayans
Şabanözü	Kalorifer	Orta	Orta	Yok	Yok	2	İyi	Yok	-	Fayans
Yapraklı	Kalorifer	Orta	Orta	Yok	Yok	2	İyi Değil	Yok	-	Fayans

Tablo 7. Kütüphane Hizmet Alanları

	Raf Alanı	Okuma Alanı	Ödünç Verme Alanı	Depo Alanı	Personel Büro Alanı	Çocuk Alanı	Konuşan Kitaplık	Gör-İşit Bölümü	Sürelî Yayın Alanı	Yeni Yayınlar Alanı	Sosyal Alan	Panolar	Güncel Duyuru Alanı
Merkez	-	Var	-	Yok	Var	Var	Var	Var	-	Yok	Yok	Var	Yok
Atkaracalar	-	-	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	Var-162	-	Yok	-	Yok	Yok	Yok	Yok	-	-	Yok	Yok	Yok
Eldivan	Var-40	Var-40	Var	-	Var	Yok	Yok	Yok	-	Yok	Yok	Var	Yok
Ilgaz	-	-	Var	Var	Var	Var	Yok	Yok	-	Yok	Yok	Yok	Yok
Kızılırmak	-	Var-210	Var	-	Var	Var	Yok	-	-	Var	Yok	Var	Var
Korgun	Var-18	Var-20	Var	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	-	Yok	Yok	Yok	Yok
Kurşunlu	Var-280	Var-167	Yok	Yok	Var-15	Yok	Yok	Yok	-	Yok	Yok	Var	Var
Orta	Var-393	Var-400	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Yok	-	Yok	Yok	Var	Var
Şabanözü	Var-40	-	Var	Var	Yok	Yok	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok	Yok
Yapraklı	Var-30	Var-120	Var-70	Var-20	Var-15	Yok	Yok	Yok	Var-5	Yok	Yok	Yok	Yok

Kütüphanelerin fiziksel olanakları Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre; İl Halk Kütüphanesi 63 tane kullanıcı ve 13 tane personel masa sayısı ile kullanıcı ve personel koltuk sayısı açısından diğer kütüphanelerle niceliksel olarak kıyaslanamayacak noktadadır. Diğer kütüphanelerin 4-17 aralığında kullanıcı masasına, en fazla 3 tane de personel masasına sahip olduğu görülmektedir. Bu rakamlar sandalye sayısı söz konusu olduğunda 20-82 aralığı ile en fazla 4 tane düzeyindedir. İl Halk Kütüphanesi’ne ilişkin doğrudan bilginin paylaşılmadığı raf uzunluğu konusunda ise 393 metrelik raf uzunluğu ile Orta İHK diğer tüm kütüphanelerden ileri bir noktadadır. Diğer kütüphanelerin raf uzunluğu 50 metrenin altındadır. Yapraklı İHK dışındaki tüm kütüphanelerin pencerelerinde perde kullanılmaktadır. Atkaracalar, Kızılırmak ve Orta ilçe halk kütüphanelerinde bazı kullanıcıların öncelikli beklentileri arasında yer alan kullanıcı dolabı vardır. Orta İHK’nin Çerkeş ve Korgun ilçe halk kütüphaneleri ile birlikte personel dolabı bulundurmayıp, yalnızca kullanıcı dolabı bulunduran kütüphanelerden biri olması, kullanıcı odaklı hizmet anlayışı açısından dikkat çekicidir.

Tablo 8. Kütüphanenin Fiziksel Olanakları

İlçe	Kullanıcı Masa Sayısı	Personel Masa Sayısı	Kullanıcı Sandalye Sayısı	Personel Koltuk Sayısı	Raf Uzunluğu	Perde	Kullanıcı Dolabı	Personel Dolabı
Merkez	63	13	160	13	-	Var	Yok	Var
Atkaracalar	4	1	20	1	12m	Var	Var	Var
Çerkeş	4	2	24	1	-	Var	Yok	Yok
Eldivan	8	1	40	1	40,5m	Var	Yok	Var
İlgaz	17	3	82	3	36m	Var	Yok	Var
Kızılırmak	12	1	74	1	-	Var	Var	Var
Korgun	4	-	20	-	27m	Var	-	Yok
Kurşunlu	12	1	50	1	43m	Var	-	Var
Orta	12	3	67	4	393m	Var	Var	Yok
Şabanözü	8	1	32	3	40m	Var	Yok	Var
Yapraklı	6	1	35	1	50m	Yok	Yok	Var

Kütüphanelerin teknolojik yeterliliklerinin serimlenmesi için Tablo 9’da yer alan belirteçler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu noktada söylenebilecek ilk tespit tüm kütüphanelerin en az 1 adet fotokopi makinası ile yazıcıya sahip olmalarıdır. Fotokopi makinası ile yazıcının hem kullanıcılar hem de personel için önemli bir gereksinim olduğu dikkate alındığında, söz konusu donanım yeterliliği son derece önemlidir. Verilere bakıldığında, Çerkeş ve Orta ilçe halk kütüphaneleri dışındaki tüm kütüphanelerde kullanıcıların hizmetine sunulmuş bir internet bölümünün olduğu görülmektedir. Günümüz toplumsal yaşamının öngördüğü

teknoloji ve internet odaklı hizmeti bir kütüphanenin sunabiliyor olması son derece anlamlıdır. Diğer yandan, mekânsal olanaklarının ayrıcalıklı yanı ile dikkati çeken Orta İHK'de personelin kullandığı bir bilgisayarın dahi olmadığını beyan edilmiş olması, aynı oranda düşündürücüdür. Ilgaz İHK bağımsız bir multimedya bölümü olan tek kütüphanedir. Diğer kütüphanelerde multimedya ortamda yer alan bilgi kaynakları ve bu kaynaklardan yararlanmak için hizmete sunulmuş bir alan yoktur. Bu konuda var/yok bilgisi paylaşmayan Kızılırmak ve Kurşunlu ilçe halk kütüphanelerinde multimedya bölümünün olmadığı ise kütüphanelere yapılan ziyarette gözlemlenmiştir.

Tablo 9. Kütüphanenin Teknoloji Olanakları

İlçe	İnternet Bölümü	Multimedya Bölümü	Kullanıcı PC ¹ Adedi	Personel PC Adedi	Fotokopi Makinesi	Yazıcı
Merkez	Var	Yok	32	16	Var	Var
Atkaracalar	Var	Yok	20	1	Var	Var
Çerkeş	Yok	Yok	-	2	Var	Var
Eldivan	Var	Yok	14	1	Var	Var
Ilgaz	Var	Var	3	2	Var	Var
Kızılırmak	Var	-	6	1	Var	Var
Korgun	Var	Yok	2	1	Var	Var
Kurşunlu	Var	-	5	2	Var	Var
Orta	Yok	Yok	-	-	Var	Var
Şabanözü	Var	Yok	1	4	Var	Var
Yapraklı	Var	Yok	4	1	Var	Var

Araştırma kapsamında ele alınan kütüphanelerin koruma ve güvenlik durumları dikkate alındığında, özellikle iş sağlığı ve güvenliği konusunda ciddi eksikliklerin olduğu söylenebilir. Tablo 10'da yer alan verilerde de görüldüğü gibi yalnızca İl Halk Kütüphanesi ile Kızılırmak İHK'nin bir iş sağlığı ve güvenliği dokümanı vardır. Yine bu iki kurumun personeli iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almıştır. İş sağlığı ve güvenliği odaklı ve bilgi merkezleri için de bağlayıcılığı olan mevzuatla, bu konunun önemi ve gerekliliği yasal zorunluluk olmasına karşın, kütüphanelerin mevcut durumları bu konuya yeterince önem vermediklerini göstermektedir. Kütüphanelerin yaklaşık %55'i bir afet planına sahipken, deprem denetimi söz konusu olduğunda bu oran maalesef %36 düzeyine gerilemektedir. Aralarında İl Halk Kütüphanesi'nin de bulunduğu 5 kütüphanede (Çerkeş, Eldivan, Ilgaz ve Şabanözü) bir alarm sistemi kullanılmamaktadır. Yalnız Kurşunlu ve Yapraklı ilçe halk kütüphanelerinin bir acil çıkış kapısı vardır. Yangın tertibatı ve

¹ Diz üstü bilgisayar.

uyarı tabelaları söz konusu olduğunda, kütüphanelerinin yeterliliklerinin genelde daha iyi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte sadece Kurşunlu İHK'nin girişinde kontrol ve denetim için bir güvenlik elemanı istihdam edilmiş durumdadır.

Tablo 10. Kütüphanede Koruma ve Güvenlik

İlçe	Koruma/ Güvenlik	Yangın Tertibatı	Acil Çıkış	Alarm	Uyarı Tabelaları	Afet Planı	Deprem Denetimi	İSG ² Rehberi	Perso- nel İSG Eğitimi
Merkez	Yok	Var	Yok	Yok	Var	Var	Var	Var	Var
Atkaracalar	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Çerkeş	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Eldivan	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
İlgaz	Yok	Var	Yok	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok
Kızılırmak	Yok	Var	Yok	Var	Var	Var	Var	Var	Var
Korgun	Yok	Var	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	Yok
Kurşunlu	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Yok	Yok	Yok
Orta	Yok	Var	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Şabanözü	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok
Yapraklı	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	Yok	Yok	Yok

Çalışma kapsamında, bilgi merkezlerinin temel unsurları açısından en ayrıntılı bilgi edinilmesi hedeflenen başlık bütçedir. Tablo 11/a ve Tablo 11/b'de de görüldüğü gibi kütüphanelerin bütçelerine ilişkin veriler 19 ayrı alt başlıkta gruplandırılmıştır. Bununla birlikte bilgi formunda bütçe ile ilgili konuların çoğu boş bırakılmış olduğundan, kütüphanelere ilişkin bütçe konusu kıyaslama yapmakta en çok zorlanılan konu başlığı olmuştur. Kütüphanelerin yaklaşık %55'i cari giderler için merkezi bir bütçenin olduğunu belirtirken, aynı merkeze bağlı iki kütüphanenin (il halk ve Atkaracalar) aynı harcama kalemi için bir bütçelerinin olmadığını belirtmesi, üç kütüphanenin (İlgaz, Kızılırmak ve Kurşunlu) ise, bu konuda bilgi vermemiş olması dikkat çekicidir. Bu durumun en akla yatkın açıklaması, kütüphane yöneticilerinin bütçe kalemleri hakkında çok donanımlı bir bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmektedir. Derme geliştirmeye yönelik merkezi bütçe konusundaki bilinmezlik ya da olumsuz tablo ise daha derindir. Verilere bakıldığında yalnız Yapraklı İHK'nin bu kalemine sahip olduğu görülmektedir. Kütüphanelerin hiçbirinin nakit para bağışçısı yoktur. Ancak Şabanözü İHK'nin "diğer gelir" kalemi altında ayrıntısı verilmeyen 15.000 TL'lik bir gelirinin olduğu bilgisi verilmiştir.

² İş Sağlığı ve Güvenliği

Kütüphanelerin 2012-2016 yılları arasını kapsayan son 5 yıllık bütçelerine bakıldığında, nicel-nitel orantı açısından en büyük bütçenin Ilgaz İHKne ayrıldığı görülmektedir. Ilgaz İHK bu 5 yılda Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden 386.000 TL almıştır. Olanaklar ve koleksiyonun nicel-nitel durumu açısından ayrı bir yerde olan il halk kütüphanesinin aynı periyotta sahip olduğu toplam bütçe ise 582.624 TL'dir. Bu bütçenin 163.563 TL'lik kısmı diğer katkı kalemlerinden sağlanmıştır. Bütçe giderlerine bakıldığında ise en önemli harcama kaleminin cari harcamalar olduğu görülmektedir. Cari harcamaları sırası ile bakım harcaması, donanım harcaması, diğer harcamalar ve derme harcaması kalemleri izlemektedir. Atkaracalar, Çerkeş, Kurşunlu, Orta ve Şabanözü ilçe halk kütüphanelerinin yanı sıra İl Halk kütüphanesi de harcama kalemleri hakkında bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Bütçeden en az payın dermeye ayrılıyor olmasının gerekçesi olarak, dermenin büyük ölçüde Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürlüğü aracılığı ile teşekkül ettirilmesi gösterilmiştir. Kütüphane dermelerinde kullanıcı gereksinimleri temel belirleyicidir. Halk kütüphanesi dermesinde yerel gereksinimlerin de dikkate alınması gereklidir. Yerel gereksinimlerin karşılanması bağlamında ele alınsa bile, halk kütüphanelerinde derme alımına ilişkin bütçenin daha fazla olması gerektiği anlaşılabacaktır.

Tablo 11/a. Kütüphane Bütçe Bilgileri

İlçe	Merkezi Bütçe Cari Gider (TL)	Merkezi Bütçe Derme (TL)	Bağış	Diğer Gelir	2012 Bakanlık Bütçe Katkısı	2012 Diğer Katkı	2013 Bakanlık Bütçe Katkısı	2013 Diğer Katkı	2014 Bakanlık Bütçe Katkısı	2014 Diğer Katkı
Merkez	Yok	Yok	-	-	68285	30912	72569	15000	103270	15000
Atkaracalar	Yok	Yok	Yok	Yok	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	Var	Yok	Yok	Yok	-	-	-	-	-	-
Eldivan	Var	-	Yok	Yok	7000	Yok	8000	Yok	9000	Yok
Ilgaz	-	-	Yok	Yok	56000	-	140000	-	63000	-
Kızılırmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Korgun	Var	-	Yok	-	-	-	-	-	-	-
Kurşunlu	-	-	Yok	Yok	9797	-	16384	-	4219	-
Orta	Var-17105	-	Yok	Yok	-	-	-	-	-	-
Şabanözü	Var-15000	-	Yok	Var-15000	-	-	-	-	-	-
Yapraklı	Var-11133	Var-30000	Yok	Yok	13200	-	13800	-	17000	-

Tablo 11/b. Kütüphane Bütçe Bilgileri

İlçe	2015 Bakanlık Bütçe Katkısı	2015 Diğer Katkı	2016 Bakanlık Bütçe Katkısı	2016 Diğer Katkı	Cari Harcama (%)	Derme Harcama (%)	Bakım Harcaması (%)	Donanım Harcaması (%)	Diğer Harcama (%)
Merkez	81539	87651	93398	15000	-	-	-	-	-
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eldivan	10000	-	15500	-	29	16	-	6,5	35,5
Ilgaz	73000	-	54000	-	65	-	35	-	-
Kızılırmak	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Korgun	25000	-	25000	-	-	-	40	40	8
Kurşunlu	4337	-	6594	-	-	-	-	-	-
Orta	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şabanözü	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yapraklı	13000	-	11250	-	95	-	10	-	-

Kütüphanelerin derme bilgilerine ilişkin veriler söz konusu olduğunda, İl Halk Kütüphanesi'nin diğer kütüphanelerden bağımsız değerlendirilmesi daha sağlıklı olacaktır. Çünkü Tablo 12'de de gösterildiği gibi İl Halk Kütüphanesi dermesi nicel yeterlilik açısından 93.364 kitap, 293 süreli yayın ve 400 görsel işitsel materyal sayısı ile daha iyi bir noktadadır. Derme açısından dikkati çeken diğer kütüphaneler Atkaracalar ve Kızılırmak ilçe halk kütüphaneleridir. Zira kütüphane yönetimi derme bilgileri açısından hiçbir bilgi paylaşımında bulunmamıştır. Diğer ilçe halk kütüphanelerinin kitap sayısı 10.000-20.000 aralığındadır. Bunun tek istisnası ise, 6.241 kitap ile kullanıcılarına hizmet veren Korgun İHK'dir. Elektronik kaynaklar söz konusu olduğunda kütüphaneler ya bilgi paylaşımında bulunmamış ya da elektronik kaynaklarının olmadığını beyan etmişlerdir. İl Halk Kütüphanesi ile birlikte Eldivan, Ilgaz, Kurşunlu ve Yapraklı ilçe halk kütüphaneleri, dermesinde referans kaynakları bulunduran kütüphanelerdir. Günlük iki gazeteye abonelikleri olan İl Halk Kütüphanesi ile Kurşunlu İHK dışındaki kütüphanelerin günlük gazete aboneliğinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Kütüphane Dermesi Bilgileri

İlçe	Kitap Sayısı	Süreli Yayın Sayısı	Gör-İşit Materyal Sayısı	Elektronik Kaynak Sayısı	Referans Kaynağı Sayısı	Günlük Gazete Sayısı
Merkez	93364	293	400	-	2378	2
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	16927	37	-	Yok	-	-
Eldivan	12080	62	Yok	Yok	455	Yok
Ilgaz	10842	45	Yok	Yok	200	Yok
Kızılırmak	-	-	-	-	-	-
Korgun	6241	39	Yok	Yok	Yok	Yok
Kurşunlu	18855	57	Yok	Yok	1333	2
Orta	20604	56	23	-	-	-
Şabanözü	17728	38	4	-	-	-
Yapraklı	15600	-	5	Yok	600	Yok

Kütüphanelerin derme içerik analizleri Tablo 13'te verilmiştir. Derme hakkında bilgi paylaşımında bulunmayan Kızılırmak İHK, derme içeriğine ilişkin verileri ise yetişkinler için 1.670, öğrenciler için 3.370 ve çocuklar için 2.100 kitap şeklinde paylaşmıştır. İlçe halk kütüphaneleri dikkate alındığında; Kurşunlu İHK'nin yetişkinlere yönelik kitaplar, Yapraklı İHK'nin öğrencilere yönelik kitaplar, Şabanözü İHK'nin çocuklara yönelik kitaplar, Orta İHK'nin ise Hikâye-Roman türü kitaplar konusunda diğerlerinin önünde olduğu görülmektedir. Engellilere yönelik derme bulunduran tek kütüphane olan İl Halk Kütüphanesi'nin bu türden 400 adetlik koleksiyonu vardır. Dermede güncel materyal hassasiyetinin en üst düzeyde gözetildiği kütüphane ise Eldivan İHK'dir. Kütüphanelerin derme içeriğine ilişkin

verilerinden yola çıkılarak derme çeşitliliğinde belirgin bir odaklanmanın olmadığı ve kütüphanelerde temel kitap türlerinin tamamına ilişkin koleksiyonun bulunduğu söylenebilir.

Tablo 13. Kütüphane Dermesi İçerik Bilgileri

İlçe	Yetişkin İçin Derme Sayısı	Öğrenci İçin Derme Sayısı	Çocuk İçin Derme Sayısı	Engelli İçin Derme Sayısı	Hikâye-Roman Sayısı	Güncel Materyal Sayısı
Merkez	53250	85000	40114	400	49169	-
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	13157	-	3770	Yok	-	-
Eldivan	6853	5227	5227	Yok	6320	3600
İlgaz	7940	-	2902	Yok	4591	15
Kızılırmak	1670	3370	2100	Yok	-	-
Korgun	3975	Yok	2266	Yok	3493	80
Kurşunlu	16000	Yok	2855	Yok	10048	1080
Orta	-	-	-	Yok	12524	-
Şabanözü	9964	1780	7864	-	-	-
Yapraklı	9256	8360	1500	-	8464	25

Araştırma kapsamında ele alınan kütüphanelerin derme geliştirme kaynakları dikkate alındığında, en az verinin bu alt başlık altında derlenebildiği görülmektedir. Bu konuda sadece İl Halk Kütüphanesi ile Eldivan ve Yapraklı ilçe halk kütüphaneleri bilgi paylaşımında bulunmuştur. Yıllık bazda dermesini satın alma kanalı ile en çok geliştiren kütüphane Eldivan İHK'dir. Kütüphaneye katılan 2.500 yeni bilgi kaynağının tamamı satın alma ile temin edilmiştir. 1.500 kitabı satın alma aracılığı ile dermesine katan Yapraklı İHK, aynı zamanda bağışlar aracılığı ile 500 kitabı koleksiyonuna dâhil etmiştir. Bağışlar aracılığı ile en fazla derme gelişimi sağlayan kütüphane ise 1.988 bağış kitapla il halk kütüphanesidir. İl halk kütüphanesi yıllık periyotta 547 tane de kitap satın almıştır. Tablo 14'te de görüldüğü gibi, diğer kütüphane yetkilileri bu konuda veri paylaşmamıştır.

Tablo 14. Kütüphane Derme Geliştirme Bilgileri (Yıllık)

İlçe	Satın Alınan	Satın Alma İçin Önerilen	Bağış Alınan	Bağış İçin Önerilen	Değişimle Alınan	Değişimle Önerilen	Derlemeyle Alınan	Derleme İçin Önerilen
Merkez	547	-	1988	-	-	-	-	-
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	-	-	-	-	-	-	-	-
Eldivan	2500	-	-	-	-	-	-	-
İlgaz	-	-	-	-	-	-	-	-
Kızılırmak	-	-	-	-	-	-	-	-
Korgun	-	-	-	-	-	-	-	-
Kurşunlu	-	-	-	-	-	-	-	-
Orta	-	-	-	-	-	-	-	-
Şabanözü	-	-	-	-	-	-	-	-
Yapraklı	1500	1500	500	-	-	-	-	-

Tablo 15'te kütüphanelerin personel bilgileri ile bu personelin niteliklerine yer verilmiştir. 11 kütüphane, farklı pozisyon ve eğitim düzeyinden 29 kişi ile kullanıcılarına hizmet vermektedir. Orta ve Çerkeş ilçe halk kütüphaneleri ile İl Halk Kütüphanesi müdür düzeyinde yöneticisi olan kütüphanelerdir. Kütüphanelerin hiçbirinde müdür yardımcısı pozisyonunda bir çalışan yoktur. Kütüphanecilik formasyonu ile kullanıcılarına hizmet veren personel sayısı yalnız 6'dır. Bu ayrıcalığa sahip olan kütüphaneler, kütüphanecilik formasyonlu 2 çalışanı olan İl Halk Kütüphanesinin yanı sıra Çerkeş, Ilgaz, Orta ve Şabanözü ilçe halk kütüphaneleridir. İlçe kütüphanelerindeki kütüphanecilik formasyonlu personelin tamamı son bir yılda ataması yapılan genç kütüphanecilerdir. Kütüphane hizmetlerinin sürdürülmesinde lise, ön lisans ve lisans eğitim düzeyinden 12 memur görev almaktadır. Çerkeş, Ilgaz, Kızılırmak ve Şabanözü ilçe halk kütüphanelerinde çalışan memur yoktur. Kütüphanelerde, önemli bir bölümü İş Bulma Kurumu tarafından geçici görevlendirme ile istihdam edilen 8 yardımcı personel hizmet vermektedir. 3 yardımcı personelin görev yaptığı il halk kütüphanesinin yanı sıra, Çerkeş, Eldivan, Kızılırmak, Orta ve Şabanözü ilçe halk kütüphanelerinde birer yardımcı personel kütüphane hizmetlerine destek olmaktadır.

Tablo 15. Kütüphane Personeli Bilgileri

İlçe	Yönetici Sayısı	Yönetici Eğitim Durumu	Md. Yrd. Say.	Md.Yr. Eğitim Durum	Kütüphanecilik Sayısı	Kütüphanecilik Eğitim Durum	Memur Sayısı	Memur Eğitim Durumu	Yard. ³ Pers. Sayısı	Yard. P. ⁴ Eğitim Durumu
Merkez	1	Lisans	-	-	2	Lisans	6	-	3	Lise
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-	1	Lise	-	-
Çerkeş	1	Lise	-	-	1	Lisans	-	-	1	-
Eldivan	-	-	-	-	-	+-	1	Lisans	1	İlkokul
Ilgaz	-	-	-	-	1	Lisans	-	-	-	-
Kızılırmak	-	-	-	-	-	-	-	-	1	Ortaokul
Korgun	-	-	-	-	-	-	1	Lise	-	-
Kurşunlu	-	-	-	-	-	-	1	Lise	-	-
Orta	1	Lisans	-	-	1	Lisans	1	Lise	1	Ortaokul
Şaban. Yapraklı	-	-	-	-	1	Lisans	-	-	1	Lise
	-	-	-	-	-	-	1	Ön Lisans	-	-

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak yaklaşık 17.000 kişiye hizmet veren Çankırı kütüphanelerinin kullanıcı bilgileri Tablo 16'da detaylandırılmıştır. 12.223 kullanıcısı olan İl Halk Kütüphanesi, bu rakamla şehir merkezini oluşturan

³ Yardımcı

⁴ Personel

nüfusun %13,3'ünü ağırlamıştır. Nüfus ve nüfusa bağlı olarak kütüphane kullanıcısının ilçe toplam nüfusuna ilişkin diğer kütüphanelerin rakamları şu şekildedir: Atkaracalar %29; Çerkeş %3,5; Eldivan %3,3; Ilgaz %1,8; Kızılırmak %3,5; Korgun %6,4; Kurşunlu %3,1; Orta %1,9; Şabanözü 1,9 ve Yapraklı %3. Kent nüfusu ve kütüphane kullanıcı sayıları dikkate alındığında, ilçelerdeki kullanım oranınının 6,4 ile 1,8 aralığında olduğu ve bu düzeyin uluslararası standartların çok gerisinde olduğu görülmektedir. Bunun tek istisnası, İl Halk Kütüphanesi'nden de yüksek kullanım oranı yakalayan Atkaracalar İHK'dir. Kütüphanelerin toplam kullanıcılarının %57,3'ü kız, %42,7'si ise erkektir. Kullanıcıların kız erkek dağılımında kızlar kütüphaneler özelinde de ağırlıklı grubu oluşturmaktadır. Çerkeş, Orta ve Yapraklı ilçe halk kütüphaneleri erkek kullanıcıların daha büyük grubu oluşturduğu kütüphanelerdir. Kütüphane kullanıcılarının demografik özellikleri söz konusu olduğunda ise "çocuk" nitelemesinin ön planda olduğu görülmektedir. Bu noktada dikkat çekici olan diğer bir ayrıntı da İl Halk Kütüphanesi'nin 41 engelli kullanıcıya hizmet vermiş olmasıdır.

Tablo 16. Kütüphane Kullanıcı Bilgileri

İlçe	Erkek	Kız	Yetişkin	Çocuk	Çalışan	Ev Hanımı	Emekli	Engelli
Merkez	5068	7155	7705	4581	-	-	-	41
Atkaracalar	709	876	267	-	-	-	-	-
Çerkeş	347	238	-	-	-	-	-	-
Eldivan	70	102	64	108	8	2	1	-
Ilgaz	100	150	-	-	-	-	-	-
Kızılırmak	119	135	-	-	-	-	-	-
Korgun	111	151	54	208	-	-	-	-
Kurşunlu	80	145	-	-	-	-	-	-
Orta	107	101	74	134	-	-	-	-
Şabanözü	90	110	-	-	-	-	-	-
Yapraklı	120	114	5	3	5	3	1	1

Kütüphane kullanıcılarının kütüphaneden yararlanma amaçlarının ayrıntıları Tablo 17'de verilmiştir. Çankırı İl Halk Kütüphanesi'nde kütüphane kullanımlarının tamamı kütüphane içi çalışma olarak nitelendirilmiştir. Bu yaklaşımdan yola çıkılarak, kütüphanede kaynak kullanma, ödünç alma ve hatta kütüphane ziyaretlerinin de kütüphane içi çalışma altında değerlendirildiği söylenebilir. İl Halk Kütüphanesi ayrı tutulduğunda, ilçe halk kütüphanelerinden en çok ödünç alma ve kütüphane içi kaynak kullanma amacı ile yararlanıldığı görülmektedir. Ödünç almanın en büyük kütüphane kullanım gerekçesini oluşturduğu kütüphane Yapraklı İHK'dir. Yapraklı'yı Ilgaz ve Şabanözü ilçe halk kütüphaneleri izlemektedir. Kütüphane içi kaynak kullanımının en yoğun olduğu

kütüphaneler ise Orta ve Korgun ilçe halk kütüphaneleridir. Şabanözü İHK, kütüphaneden kütüphane içi çalışma biçiminden yararlanılmasını gösteren listenin zirvesinde yer almaktadır. Boş vakit geçirmek ve ya sadece kütüphaneyi ziyaret etmek için de kütüphaneye gelen kullanıcılarının olduğunu beyan eden kütüphaneler yalnızca Yapraklı ve Şabanözü ilçe halk kütüphaneleridir. Atkaracalar ve Çerkeş ilçe halk kütüphaneleri ise kullanıcılarının kütüphane kullanım amaçları konusunda veri paylaşımında bulunmamıştır.

Tablo 17. Kütüphane Kullanım Amaçları

İlçe	Kütüphane İçi Kaynak Kullanma	Kütüphane İçi Çalışma	Ödünç Alma	Boş Vakit / Ziyaret
Merkez	-	104016	-	-
Atkaracalar	-	-	-	-
Çerkeş	-	-	-	-
Eldivan	85	Yok	1702	Yok
Ilgaz	1050	530	2000	Yok
Kızıllırmak	-	225	-	-
Korgun	2553	-	1260	-
Kurşunlu	1788	511	517	-
Orta	2866	-	1554	-
Şabanözü	1196	1308	2000	1140
Yapraklı	135	240	6424	450

Kütüphanelerin verdikleri diğer hizmetler konusunda her kütüphanenin diğerlerinden bağımsız olarak değerlendirilmesi, olanaklarının farklılığı dikkate alındığında anlamlı olacaktır. Şehirde verilen gezici kütüphane hizmetinin sorumluluğunu da üstlenmiş olan İl Halk Kütüphanesi'nin bu amaç için kullanıma sunduğu 8.430 kitaplık bir dermesi vardır. Kütüphane yönetimi ile yapılan görüşmede, mevzuatta belirtilen hükümler doğrultusunda yürütülen gezici kütüphane hizmetinin kullanıcılardan büyük ilgi gördüğü belirtilmiştir. İl Halk Kütüphanesi son bir yıllık süreçte kurum içi eğitim hizmetlerinin yanı sıra 5 adet sergi düzenlemiştir. Geride kalan bir yılda Eldivan İHK 4, Kurşunlu İHK ise 2 kez kurum içi eğitim hizmeti verirken, Kızıllırmak ve Yapraklı ilçe halk kütüphaneleri de eğitim hizmetlerinin olduğunu beyan etmiş ancak sayı belirtmemiştir. Kızıllırmak ve Kurşunlu ilçe halk kütüphaneleri konferans etkinliğine ev sahipliği yapmış, Şabanözü İHK ise içeriği hakkında bilgi verilmeyen kurs düzenlemiştir. Şabanözü İHK'de 10, Kurşunlu İHK'de de 1 gösteri gerçekleştirilmiştir. Bunların yanı sıra Korgun, Kurşunlu, Şabanözü ve Yapraklı ilçe halk kütüphanelerinde konferans, kurs, sergi, seminer, gösteri ve söyleşi gruplarından birinde tanımlanmayan toplam 32 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Atkaracalar, Çerkeş, Ilgaz ve Orta ilçe halk kütüphaneleri, verilen diğer hizmetler konusunda bilgi paylaşımında bulunulmamıştır.

Tablo 18. Kütüphane Hizmetleri

İlçe	Gezici Kütüphane	Gez. Küt. ⁵ Derme Sayı.	Eve/İşe Hizmet	Eğitim Hizmeti	Konferans	Sergi	Seminer	Kurs	Gösteri	Söyleşi	Diğer
Merkez	Var	8430	-	Var	-	Var-5	-	-	-	-	-
Atkaracalar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çerkeş	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eldivan	-	-	-	Var-4	-	-	-	-	-	-	-
İlgaz	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kızılırmak	-	-	-	Var	Var	-	-	-	-	-	-
Korgun	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Var-1
Kurşunlu	-	-	-	Var-2	Var-1	-	-	-	Var-1	-	Var-1
Orta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şabanözü	-	-	-	-	-	-	-	Var-2	Var-10	-	Var-25
Yapraklı	-	-	-	Var	-	Var	-	-	-	-	Var-5

⁵ Gezici Kütüphane

Tartışma

Kütüphaneler, bilgi hizmetleri aracılığıyla her yaştan ve düzeyden kişilerin bilgi düzeylerini geliştirerek, bulunduğu yörenin sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağlama amacı taşıyan toplumsal kuruluşlardır. Bilginin “büyük güç” olarak telaffuz edildiği günümüzde, gerek eğitim-öğretim faaliyetlerine katkı sağlama, gerekse formal eğitim harici yaşam boyu öğrenme etkinliğini destekleme anlamında kütüphanelerin önemi her geçen gün artmaktadır. Bu önemin farkında olan gelişmiş toplumlarda kent ve ilçe merkezlerinde, yerleşim yerinin sembolü haline gelen nitelikli ve işlevsel kütüphaneler oluşturulmuştur. Bilgi çağının gereğine uygun donanımdaki kütüphaneler, vermiş olduğu farklı hizmetler ile çağın gereğine uygun bireylerin yetişmesine katkı sağlayan önemli merkezler olmuşlardır.

Çankırı ili ile bağlı ilçe merkezlerinde halk kütüphanelerinin mevcut olanaklarını tespit etmeye yönelik yürütülen bu çalışmada elde edilen veriler, kütüphanelerin beklenen işlevlerini yerine getirmesi için yeterli olanaklara sahip olmadığını göstermektedir. Önceki bölümde ayrıntılı olarak sunulan veriler ışığında, Çankırı ili sınırları içerisindeki kütüphanelere yönelik yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Çankırı, kent merkezi ve toplam il nüfusu açısından ülkemizde en az kişinin yaşadığı illerdendir. Nüfusun yalnızca %16'sının sanayi sektöründe istihdam olanağı bulunduğu ilde, geçim kaynağı büyük ölçüde (%45) tarım sektörüne dayalıdır (Çankırı Valiliği). Gelişmiş bir sanayisinin olmaması ekonomik ve sosyal kalkınmanın da sınırlı olmasına neden olmaktadır. 2007 yılında açılan üniversitenin şehrin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Buna karşılık, özellikle sosyal ve kültürel anlamda nüfusun beklentilerine cevap verebilecek mekân ve ortamların yeterli olmadığı da gözlemlenmektedir. Çalışmadan elde edilen veriler, kültürel gelişimde önemli kuruluşlar olan halk kütüphanelerinin pek çok yönden eksik olduğunu ortaya koymaktadır.

Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu (IFLA)'nın halk kütüphanelerine yönelik olarak hazırlanmış olduğu kılavuzda halk kütüphanesi hizmetinin gerçekleştirilmesinde binanın önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Binalar, kütüphane hizmetlerini yansıtacak, toplumun her kesiminin kolayca ulaşabileceği, yeni ve değişen hizmetlere uyarlamada yeterince esnek biçimde tasarlanmalı, alışveriş ve kültür merkezleri gibi diğer topluluk etkinliklerinin gerçekleştirildiği yerlere yakın olmalıdır. Ayrıca kütüphane binası toplantı, sergi ve

çeşitli gösteriler (oyun, müzikal, gör-ışit ve medya gösterileri, vb.) için halkın kullanımına açık olmalıdır (IFLA Public Library Service Guidelines).

Çankırı ve ilçelerinde incelenen kütüphanelerin genelde merkezi bir konumda olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, kütüphanelerin yerini gösterir şehir içi yönlendirme tabelalarının yeterli olmadığı, çoğu ilçede kütüphanenin bulunduğu cadde/sokak başında da tabela olmadığı görülmüştür. Coğrafik bilgi sistemlerinin yer bulmada yoğun olarak kullanıldığı günümüzde elektronik ortamda konum bildirme konusunda İl Halk Kütüphanesi hariç, girişim olmaması dikkat çekicidir. Kütüphane binalarının girişlerinde tabela bulunmasına karşın başka kurumlarla aynı binada hizmet veren kütüphanelerin tabelalarının yetersizliği gözden kaçmamaktadır. Duvara monte edilen metal/plastik levhalar biçimindeki tabelalarda aydınlatmanın olmaması da eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Kütüphane binalarının dış ve iç mekân özellikleri (sıva, boya, çatı durumu, giriş kapısı, merdivenler, aydınlatma, havalandırma, ısınma) yazılı soru formunu yanıtlayan personel tarafından genelde “iyi” olarak değerlendirilmiştir. Ancak yerinde yapılan incelemelerde binaların “canlı ve çekici” görünümünden uzak olduğu gözlemlenmiştir. Kullanıcıların genelde çocuklar olduğu binaların, onların iç dünyalarına hitap eder özellikte olması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda, binaların bu özellikten uzak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bina içinde çocuklar için oyun alanları tahsis edilmiş kütüphaneler bulunmakla birlikte, bu alanların yetersiz olduğu da gözlemlenmiştir. Bina dışında kütüphaneye ait çocuk oyun alanı ise hiçbir kütüphanede bulunmamaktadır.

İnceleme amaçlı kütüphane ziyaretleri yaz aylarında yapıldığından, ısınma durumu ile ilgili herhangi bir tespit olmamasına karşın, yaz aylarında iç mekânda ferah bir çalışma ortamı sağlayacak havalandırma cihazının pek çok kütüphanede olmadığı görülmüştür. Binaların çoğunun kütüphane olarak tasarlanıp inşa edilmemiş olması, başka kurumların binalarının hibe veya süreli tahsis yoluyla kütüphaneye çevrilmiş olması bu durumun en önemli nedeni olarak gösterilebilir. Kütüphanelerin çoğunda bahçe, otopark ve çevre düzenlemenin olmaması da planlı bağımsız kütüphane binalarının olmamasının bir sonucudur. Binanın üst katlarında hizmet veren ya da birden fazla kata sahip olan bazı kütüphane binalarında engellilere yönelik önlemlerin alınmaması düşündürücüdür. Buna bağlı olarak da bir kütüphane hariç engelli WC-lavabo bulunmamaktadır.

Kütüphanelere ilişkin yerinde inceleme ziyaretlerinde Orta, Kızılırmak ve Ilgaz kütüphane binalarının bağımsız kütüphane binaları olduğu gözlemlenmiştir. Farklı hizmetlerin planlanması ve yürütülmesi açısından olumlu olan bu durum, ileride de değinileceği gibi, öncelikle personel yetersizliği nedeniyle yarara dönüştürülememektedir. Ilgaz İlçe Halk Kütüphanesi çalışanı, resmi işlemler için kaymakamlığa gittiği zamanlarda kütüphaneyi kilitlemek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Kızılırmak İlçe Halk Kütüphanesi tarafından çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, kütüphane bünyesinde bir konferans salonunun bulunması önemli faktördür. Diğer kütüphanelerde bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilemiyor olması da, kütüphanelerin bu tür mekânlara olan ihtiyacını açıkça göstermektedir.

Çankırı'da bulunan halk kütüphanelerine yönelik yapılan araştırmalar ve yerinde incelemelere dayalı olarak, kütüphane binalarının konum, görünüm ve yerleşim olarak iyi bir planlama sonucu oluşturulduğunu söylemek mümkün değildir. Olması gerektiği gibi yerleşim yerinin merkezinde olan bazı kütüphane binalarının, başka kurumlara ait binaların bir bölümünde hizmet vermelerinden dolayı merkezde oldukları ve fakat kütüphane hizmetlerinin tam anlamıyla icra edilmesine yönelik uygunluktan bahsedilmeyeceği değerlendirilmiştir.

Kütüphane binalarının fiziksel alan olarak en küçüğünün 60 m², en büyüğünün de 450 m² olduğu belirlenmiştir. Oysa 2012 yılında yayınlanan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne göre; "*Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m², merkez kütüphaneler için en az 1200 m² olmalıdır*". Çankırı'da Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılan herhangi bir kütüphane binası bulunmamaktadır. Ancak Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği aslında bir binanın kütüphane olarak hizmet verebilmesi için asgari bina büyüklüğüne işaret etmektedir. IFLA standartlarına göre 100.000 nüfustan az olan yerler için kütüphane binası, 1000 kişi için 56 m² olarak planlanmalıdır (IFLA Library Building Guidelines: Developments & Reflections). Bu standart göz önünde bulundurulduğunda, örneğin Korgun için kütüphane binası asgari 229 m², Çerkeş için asgari 930 m² olmalıdır. Oysa Korgun'daki halk kütüphanesi binasının büyüklüğü 60m², Çerkeş'teki kütüphane binasının büyüklüğü ise 140 m²'dir. Buna göre Çankırı'da, yerli veya uluslararası standartlarda geçen asgari düzeyde fiziksel alana sahip hiç kütüphane yoktur. Bunun yanında aynı Yönetmelik'te "bina yapımı için uygulanacak proje seçiminde nüfus, iklim koşulları, bölgenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır" denmektedir. Her ne kadar

Yönetmelik yeni yapılacak olan kütüphane binaları için bu koşula işaret ediyor olsa da, aslında kütüphane binalarının mimari özelliklerine dikkat çekmektedir. Bu anlamda düşünüldüğünde, başka kurumlardan tahsis ile alınan binalarda hizmet veren kütüphanelerde bu özelliklerin zaten olmayacağı anlaşılacaktır.

Kütüphane içi mekânlarla ilgili bilgi formuna verilen yanıtlarda, tüm kütüphanelerde okuma ve raf alanlarının olduğu belirtilmiştir. Kütüphanelerin çoğunda ödünç verme, depo ve personel alanı da mevcuttur. Yerinde inceleme amacı ile yapılan kütüphane ziyaretlerinde özellikle personel için belirtilen alanın kütüphaneden ayrı olmadığı, personel alanının kütüphane içine konulan bir masa biçiminde olduğu gözlenmiştir. Yönetmeliğe göre zorunlu olan İl Halk Kütüphanesi'ndeki çocuk alanı dışında ilçe kütüphanelerin yalnızca ikisinde çocuk alanı olduğu görülmüştür. Okul öncesi çocuklara kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırılması açısından önemli olan, kütüphane içi çocuk alanları konusundaki eksikliğin de yetersiz iç mekân alanından kaynaklandığını tahmin etmek güç değildir. Konuşan kitaplık, gör-ışit bölümü gibi alanların İl Halk Kütüphanesi dışında olmaması dikkat çeken bir diğer konudur. Yönetmelik'te iç mekâna ilişkin belirtilen standartlar olmamasına karşın, uluslararası standartlara göre her 110 cilt için 1 m² raf alanı, 1000 kişi başına 14 m² okuma alanı, personel başına 16,3 m² alan önerilmektedir. Ayrıca çeşitli sosyal, kültürel ve eğitsel etkinlikler için çok amaçlı salonların da olması önerilmiştir. Kütüphanelerden elde edilen bilgi formlarında bahsi geçen alanlara ilişkin m² bilgisi istenmiş olmasına karşın, birkaç kütüphane hariç bu bilgiyi ya vermemişler ya da toplam kütüphane alanı bilgisini vermişlerdir. Kütüphane ziyaretlerinde yapılan incelemeler doğrultusunda Orta, Kızılırmak ve Şabanözü ilçe halk kütüphanelerinin raf ve okuma alanları konusunda "iyi" durumda olduğunun söylenmesi mümkündür. Bunun yanında kütüphaneler personel alanı, çocuk alanı, yeni yayınlar alanı, güncel duyuru alanı ve özellikle de sosyal alan konusunda son derece yetersizdir.

Kütüphanelerde bulunan masa, sandalye ve raflar, kütüphane iç mekânının izin verdiği ölçüde yeterli olarak kabul edilebilir. Ancak bunun kütüphane iç mekânın büyüklüğü ile birlikte düşünülmesi gereken bir konu olduğu da unutulmamalıdır. Adı geçen donanımlarla ilgili personel olanaklar da yeterli olarak değerlendirilebilir.

Teknolojik olanaklar açısından kütüphanelerin durumu "orta düzey" olarak değerlendirilebilir. Çerkeş ve Orta ilçe halk kütüphaneleri hariç, tüm kütüphanelerde İnternet bölümü mevcuttur. Aynı şekilde, tüm kütüphanelerde

kullanıcılara hizmet veren bir fotokopi makinesi ve yazıcı vardır. Buna karşın, multimedya bölümü yalnızca İlgaz İHK'de vardır. İnternet bölümü gibi, kullanıcıların yoğun ilgisine mazhar olan birimlerin kütüphanelerde olması sevindirici bir durum olmasına karşın, bilgisayar sayısının yeterliliğinin kütüphanenin büyüklüğü ile sınırlı olduğu da unutulmamalıdır. Standartlara uygun büyüklükteki kütüphane binaları bu tür olanakların sayısında da artış olmasının önünü açacaktır.

Halkın kullanımına açık binalar için güvenlik ve koruma, öncelikle ve dikkatlice ele alınması gereken bir durumdur. Örneğin ana malzemesi kâğıt bilgi kaynakları olan kütüphaneler için yangın tertibatı olmazsa olmazdır. Çankırı halk kütüphanelerinde yangın tertibatının var olduğu görülmekle birlikte Eldivan İHK'de yangın tertibatının bulunmaması tuhaf ve düşündürücüdür. Buna karşın tehlike anında hayat kurtaran acil çıkış yalnızca Yapraklı İHK'de vardır. Güvenlik uyarı tabelaları, afet planı, deprem denetimi, iş sağlığı ve güvenliği rehberi ve personelin bu konuda eğitilmiş olması gibi konularda kütüphanelerin yetersizliği dikkat çekicidir. Kamuya açık ve çoğunluğu yetişkin olmayan kullanıcılara hizmet veren kütüphanelerde, koruma ve güvenlikle ilgili önlemlerin üst düzeyde olması gereklidir.

Kütüphanelerin işlevselliği bütçeleri ile yakından ilişkilidir. Çankırı halk kütüphanelerinin 5 yıllık bütçeleri ve bu bütçeyi harcamalarına ilişkin ayrıntılı bilgi içeren formda, değerlendirme yapılacak oranda veri elde edilememiştir. Buna karşın, kütüphanelerin derme alımlarının büyük oranda Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nden merkezi olarak karşılandığı bilinmektedir. Bunun dışında, kütüphanelere yerel istekleri karşılama adına bütçeler tahsis edilmektedir. Bu bütçenin yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi, elde edilen veriler dikkate alındığında mümkün değildir. Cari harcamalar bütçe harcamalarında en çok gider kalemini oluştururken, bakım, donanım ve diğer harcamalar bunu takip etmektedir. Derme alımının en küçük harcama kalemi olması, derme alımının Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından merkezi olarak yapılmasından kaynaklı bir durumdur.

Kütüphanelerin hizmetlerini gerçekleştirmede sahip olmaları gereken dermeye ilişkin Yönetmelik'te; *"Bir kütüphanenin hizmete açılabilmesi için gerekli olan materyal sayısı yerleşim yerinin nüfusu ölçü alınmak suretiyle, üç kişiye bir kitap düşecek şekilde belirlenir. Ancak derme sayısı 5.000'in altında olamaz"* ifadesi yer almaktadır (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği). Buna göre Çankırı'daki tüm halk

kütüphanelerinin açılış için derme sayısı standardına uygun olduğu görülmektedir. Ancak uluslararası standart kişi başına en az 2-3 kitap olmasını öngörmektedir. Çoğu ülkede bu standardın kişi başı 3 kitap olarak uygulandığı düşünüldüğünde, Çankırı halk kütüphanelerinin derme sayısı açısından yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca standartlar halk kütüphanesi dermesinin toplumun ilgisini ve gereksinimini karşılayacak çeşitte olmasını öngörmektedir. Konuşan kitaplık ve görüş materyallerinin pek çok kütüphanede bulunmadığı hatırlandığında, standartta öngörülen koşulun sağlanamadığı genellemesini yapmak yanlış olmayacaktır. Süreli yayın aboneliği ile ilgili çoğu kütüphane 30-60 arasında sayı bilgisi vermiş olsa da, yerinde incelemeler de bu süreli yayınların yeni sayılarının gelmediği, eski sayılardan oluşan koleksiyonlar kastedildiği anlaşılmıştır. Çoğu kütüphanede ulusal günlük gazete aboneliğinin bulunmaması, elektronik ortamdan bu yayınlara erişebileceği ile açıklansa da, geleneksel ortamda gazete okumak isteyen kullanıcıların bu olanaktan yoksun kaldığı da düşünülmelidir. Alan araştırmasının yapıldığı dönem itibarıyla kütüphanelerde elektronik kaynakların bulunmadığı söylenebilir. Ancak, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün son dönemde yerli bir elektronik kitap veri tabanının tüm kütüphanelerde kullanımına yönelik lisans anlaşması yaptığının da belirtilmesi gereklidir.

Dermenin çeşitliliği anlamında çoğu materyalin öğrenci ve çocuklara yönelik olduğu, bunların da çoğunun edebiyat konusunda olduğu anlaşılmaktadır. Dermenin merkezden teminine dayalı bir sistemde kütüphanelerde çeşitliliğin sağlanması mümkün değildir. Bu nedenle kütüphane dermelerinin birbirine yakın içerik ve çeşitlilikte olması da normal bir durumdur. Ancak, güncel materyaller açısından kütüphanelerde son dönemlerde olumlu gelişmelerin yaşandığını belirtmek mümkündür. Derme geliştirmeye ilişkin formda yer alan bilgiler yeterli olmamakla birlikte, dermenin satın almaya dayalı olarak geliştirildiğini; bağış ve değişim konusunda herhangi bir planlama ve icraatın olmadığı görülmektedir. Bu durumun da yeterli ve yetkin kütüphane personeli ile planlanıp yürütülebileceği hatırlanmalıdır.

Kütüphanelerin işlevlerini yerine getirmede bina, bütçe ve derme ile birlikte önemli unsurlardan birinin personel olduğu açıktır. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde, personel ile ilgili olarak; “Her kütüphanede en az bir kütüphaneci bulunur. Kütüphanede görevlendirilecek kütüphaneci sayısı toplam personel sayısının 1/3’ü oranında olmalıdır” ve “Şube halk kütüphanelerinde her 10.000 kişi için bir kütüphaneci, iki memur, bir hizmetli görevlendirilir” hükümleri yer almaktadır.

Personel konusu, ülkemizdeki tüm kütüphanelerin köklü ve ortak sorununu oluşturmaktadır. Bu konu ile ilgili Çankırı'daki halk kütüphanelerinde de durumun farklı olmadığı görülmektedir. Örneğin İl Halk Kütüphanesi'nde, mesleki formasyon almış personel sayısı yönetici ile birlikte yalnızca üçtür. Yönetmelikte belirtilen hüküm göz önünde bulundurulduğunda asgari 9 kütüphaneci ile hizmet vermesi gereklidir. 6 kütüphanede kütüphaneci bulunmazken, nüfusu çok olan ilçelerde bile kütüphaneci sayısı yalnızca 1'dir. Çoğu kütüphane yalnızca tek personel ile hizmet verme durumundadır. Yardımcı personel Türkiye İş Kurumu (İş-Kur) aracılığı ile dönemlik olarak sağlanmaktadır. Bu durum, genelde personel özelde de yetkin personel konusunun kütüphanelerin başat sorunu olduğunu açıkça göstermektedir. İlçe halk kütüphanelerindeki kütüphanecilik formasyonlu personelin tamamının son bir yılda ataması yapılan genç kütüphaneciler olması, bu konuda ümit verici bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Kütüphane kullanıcı bilgileri incelendiğinde, nüfusun çok az bir kısmının kütüphaneye kayıtlı üye olduğu görülmektedir. İl halk kütüphanesi dışındaki kütüphanelerde engelli üye kullanıcının olmaması, önceden bahsedilmiş olan engellilere yönelik fiziksel olanakların yetersizliğinin bir sonucudur. Rakamlar kütüphane üye sayısının yeterli olmadığını açıkça göstermektedir. Kütüphanelerin üye sayısının ve kullanımının artırılmasının ön koşulu, hiç şüphesiz kütüphanelerin her yönden iyileştirilmesidir. Bunun yanında, kütüphane kaynaklarının ve hizmetlerinin tanıtımına yönelik faaliyetler yürütülmelidir. Bu konuda yetişmiş ve nicel olarak yeterli personelin önemli olduğunun tekrar hatırlatılmasında yarar vardır.

Kütüphaneler, halkın kültürel ve sosyal gelişimine yönelik çok çeşitli faaliyetlerin yoğun olarak verildiği/verilmesi gereken yerlerdir. Çankırı'daki halk kütüphanelerinin neredeyse tamamında konferans, sergi, seminer ve söyleşi gibi etkinlikler yok denecek kadar azdır. Çankırı İl Halk Kütüphanesi ise, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün konferans salonu olduğu bir binada hizmet vermektedir. İl Halk Kütüphanesi, konferans salonu ile aynı binada bulunmasının avantajıyla, yoğun olmamakla birlikte bu türden etkinlikler düzenlemektedir. Diğer kütüphanelerin bu tür etkinlikleri gerçekleştirmemesinin başlıca nedeni, gerekli fiziksel ortama sahip olmamaları ile açıklanabilir. Buna karşın, farklı mekânlarda planlanıp icra edilebilecek bu tür etkinliklerde idealist kütüphanecilerin rolü büyüktür. Bu konuda, kütüphane çalışanları bilinçlendirilmeli ve etkinlikler düzenleyerek halkın ilgisini çekme konusunda özendirilmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Kültürel yaşam ve bu yaşamı öğrenme yetisine dönüştürme, insanı diğer canlılardan ayıran ve deneyimlerini gelecek kuşaklara aktararak toplumsal açıdan sürekli bir gelişim çabası göstermesini sağlayan temel özelliklerden biridir. Bu becerinin ve çabanın bireysel ve toplumsal boyutta düzenli olarak desteklenmesi ve söz konusu çaba ve becerilerin gelişimi konusunda alanların ve fırsatların yaratılması, kültürel yaşamın yanı sıra insanın ekonomik ve sosyal açıdan da gelişimine katkı sağlayacaktır. Halk kütüphaneleri, toplumun her kesimine açık kapıları ve yine her kesime hitap eden koleksiyonları ile bu noktada sorumluluk üstlenmesi beklenen kurumların başında yer alır.

Çankırı'da, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak kültür hizmeti veren halk kütüphanelerinin olanakları ve hizmet yeterliliklerine ilişkin elde edilen veriler ışığında varılan sonuçlar genel olarak şu şekilde maddelendirilebilir:

- Nüfus popülasyonu açısından ülkemizin en küçük şehirlerinden biri olan Çankırı'da, İl Halk Kütüphanesi'nin yanı sıra 10 ilçe halk kütüphanesi ile kültür hizmet verilmektedir.
- Kütüphaneler genellikle kentin merkezinde yer alsa da, bazı ilçe halk kütüphaneleri şehir yaşamı akışkanlığının çok yoğun olmadığı görece daha uzak noktalarda kullanıcılara hizmet vermektedir. Kütüphane yöneticileri bu durumun kullanıcı niteliği ve niceliğini olumsuz etkilediğini değerlendirmektedir.
- Kütüphanelerin şehirdeki yönlendirme bilgileri görece yeterli olmakla birlikte, özellikle internet ve sosyal medyanın yönlendirme ve adres tanımlama açısından yeterince bilinçli ve etkin kullanılmadığı görülmektedir.
- Aralarında İl Halk Kütüphanesi'nin de bulunduğu bazı kütüphaneler oldukça eski binalarda hizmet vermektedir ve bu durum ısınma, engellilerin kütüphane kullanımı gibi bazı noktalarda kurumu zorlamaktadır. Buna karşın, kütüphanelerin dış cephe açısından genel olarak çalışan ve kullanıcı beklentilerini karşıladığını söylemek olanaklıdır. Bu noktada en önemli sorun binaların deprem dayanıklılık düzeylerinin yetersiz ya da bilinmiyor olmasıdır.
- Hizmet verilen binaların mülkiyeti bakanlık, belediye, İl Özel İdaresi ve diğer kamu kurumları arasında paylaşılmış durumdadır. Bu genellemenin tek istisnası, binası ile birlikte belirli sayıdaki koleksiyonu da hayırsever bir aile

tarafından kent kültür hayatına bağışlanan Kurşunlu İHK'dir. Yalnız 2 kütüphanenin binası, yürürlükte olan deprem yönetmeliğinden sonra inşa edilmiştir.

- Kütüphaneler bahçe, bahçe güvenliği, otopark ve çocuk oyun alanı gibi çevresel düzenlemeler ve olanaklar açısından son derece yetersizdir. Bu durum hem kütüphanenin şehirdeki bilinirliği, hem de kullanıcılarda yaratacağı sempati açısından kütüphaneleri ciddi anlamda dezavantajlı kılmaktadır. Çevresel düzenlemeler açısından yeterlilik düzeyleri yüksek olan kütüphanelerin ise genellikle kent merkezine çok yakın olamama sorunu vardır.
- Bağımsız binaların yanı sıra başka kurum(lar)la paylaşılan binalarda hizmet veren kütüphanelerin iç mekân donanımı ve yeterliliklerinde dikkati çeken ilk ayrıntı, engellilerin kullanımına ayrılmış asansör, lavabo gibi alan ve hizmetlerin yetersizliği, hatta neredeyse hiç olmamasıdır. Kalorifer sistemi ile ısıtılan kütüphane iç mekânlarının aydınlatma, iklimlendirme ve havalandırma gibi yeterliliklerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.
- Çalışma kapsamında hazırlanan bilgi formlarında yer alan hizmet alanları konusunda paylaşılan verilere bakıldığında, tam yeterliliğe sahip bir kütüphanenin olmadığı görülmektedir. Raf ve okuma alanları kütüphanelerin olanaklarının en iyi olduğu alanlar olarak ifade edilebilirken; sosyal alan, konuşan kitaplık, görsel işitsel bölüm ve çocuk alanı en yetersiz hizmet alanları olarak öne çıkmaktadır.
- Niteliği ve kullanım verimliliği tartışmaya açık olmakla birlikte, Çerkeş ve Orta ilçe halk kütüphaneleri dışındaki tüm kütüphanelerde internet erişimi vardır. Multimedya bölümü kütüphanelerin teknolojik olanaklarından biri değildir. Bununla birlikte, tüm kütüphanelerde aktif kullanımda olan fotokopi ve yazıcı bulunmaktadır.
- Kütüphanelerin fiziksel güvenliklerinin yanı sıra, afet tedbirleri ve afete hazırlık, güvenlik uyarı tabelaları, yangın tertibatı, deprem denetimi ve önlemleri gibi temel güvenlik unsurları açısından yaşamsal öneme sahip eksiklikleri vardır. Güvenlik konusunda risklere en açık ve bilinçlilik düzeyinin en az olduğu alanın ise iş sağlığı güvenliği uygulamaları olduğu söylenebilir.

- Uluslararası standartlar noktasında kütüphanelerin en ciddi eksikliklerinin olduğu alanlardan biri de bütçedir. Bu konuda yalnız maddi yetersizlikler değil, kütüphane yöneticilerinin ve çalışanların bütçe ve ayrıntılarına ilişkin bilgi eksikliği de önemli bir sorun olarak görünmektedir. İyi örnekler olmasına karşın, özellikle bağış konusunda daha yaratıcı ve sonuç getirici uygulamalara gereksinim vardır. Ayrıca, bütçeye ilişkin elde edilen verilerde de görüldüğü gibi, dermenin merkezi idaresi konusunda ciddi uygulama sorunları vardır.
- Yaklaşık 100 bin dermeden oluşan İl Halk Kütüphanesi dışında kütüphanelerin koleksiyon sayısı 20 binin altındadır. Büyük oranda yetişkinlere ve öğrencilere yönelik kaynaklardan oluşan bu dermelerin en kalabalık koleksiyon türü, hikâye ve romanlar ile popüler kitaplardır. Çocuklara yönelik kitaplar, danışma kaynakları ve öğrencilerin ders kapsamında yararlandıkları kaynaklar, diğer önemli koleksiyon gruplarıdır. Görsel işitsel materyaller, elektronik kaynaklar ve engellilere yönelik kaynaklar ise en azından nicel yeterlilik düzeyinin en az olduğu derme gruplarıdır.
- Kütüphane koleksiyonları çok büyük oranda satın alma yöntemi ile geliştirilmektedir. Bunun için merkezi bütçenin yanı sıra doğrudan satın alma için ayrılan bütçeden de yararlanılmaktadır. Koleksiyon geliştirmede zaman zaman yararlanan diğer uygulama da bağıştır. Değişim yönteminin ise derme geliştirmede neredeyse hiç tercih edilmediği görülmektedir.
- Kütüphanelerde çalışan toplam 29 personelin yalnız 7 tanesi bilgi ve belge yönetimi bölümü formasyonuna sahiptir. Bu personelin 3 tanesi İl Halk Kütüphanesi'nde hizmet vermektedir. Bu personel dağılımının yüksek sesle ilan ettiği ilk şey, "kütüphanelerin %50'sinden fazlası alan mezunu olmayan personelle hizmet veriyor" itirafıdır. Bir kütüphanenin olanakları ve hizmet yeterlilikleri üzerinde en büyük etkiye sahip unsurun mesleki formasyona sahip personel olduğu dikkate alınacak olursa, bilgi ve belge yönetimi bölümlerinden mezun personel eksikliğinin, Çankırı halk kütüphanelerinin en önemli sorunu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.
- Kullanıcı istatistiklerine bakıldığında, çok derin farklılıklar olmamakla birlikte bayan kullanıcıların kütüphanelerden daha çok yararlandığı ve aktif üye oldukları görülmektedir. Bu durum Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ulusal çapta paylaşılan istatistiki verilerle örtüşmektedir.

Kullanıcıların kütüphaneden yararlanma öncelikleri söz konusu olduğunda ise kütüphanede kaynak kullanma, ödünç kitap alma, ders çalışma, ödev yapma ve boş zaman değerlendirme sıralamasından söz edilebilir.

- Kütüphanelerin bilgi ve bilgi kaynakları odaklı hizmetlerinin dışında en yoğun sunduğu diğer hizmetler ise eğitim, gösteri ve konferanslar ile bu çalışmada “diğer hizmetler” başlığı altında verilen, ancak ayrıntısı paylaşılmayan faaliyetlerdir.

Çalışma kapsamında bilgi formuna verilen yanıtlar ve yanıtların yorumlanması ile elde edilen sonuçlar, kütüphanelerin olanaklar ile hizmet durumları ve yeterlilikleri açısından ulusal ve uluslararası standartların uzağında olduğunu göstermiştir. Bu durum kullanıcıların beklentileri ve söz konusu beklentilerin düzeyi hakkında da olumsuz bir algı yaratmaktadır. Elde edilen veriler ve bu veriler ışığında varılan sonuçlar doğrultusunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet veren Çankırı halk kütüphanelerinin hizmet yeterliliklerinin iyileştirilmesi ile olanaklarının geliştirilmesi ve beklentileri daha yüksek oranda karşılayacak hizmet kalitesine ulaşılması için geliştirilen öneriler şunlardır;

- Kütüphanelerin en öncelikli sorunu olarak görünen personel, özellikle de kütüphanecilik formasyonuna sahip personel konusunda kalıcı çözüm yöntemleri aranmalı, en azından her kütüphanede bilgi ve belge yönetimi bölümü mezunu bir kütüphaneci istihdam edilmelidir. Bu personel niteliğinin, kütüphane hizmetlerinin verimliliği ve etkililiği açısından olmazsa olmaz bir ön koşul olduğu unutulmamalıdır.
- Kütüphanenin olanakları da dikkate alınarak kurumda sosyal alanlar için mutlaka bir yer planlaması yapılmalı, bu alanın sağlayacağı sempati ve samimiyetin kütüphane olanaklarını ve hizmet yeterliliklerini arttıracığı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Elde edilen verilerin, bu konuda geliştirilecek ulusal boyuttaki bir çalışmanın amacına uygunluğu ve böyle bir çalışmanın Türkiye’deki halk kütüphaneleri dünyasına sağlayacağı katkıların değerlendirilmesinden sonra, analizi yapılan konularla ilgili örtüşen başlıklarla ilgili kütüphanelerin olanakları ve hizmet yeterlilikleri ortaya konulmalıdır.
- Kütüphanelerin olanakları ve hizmet yeterlilikleri ulusal ve uluslararası düzeyde standartlarla karşılaştırılarak, yönetim düzeyinde iyileştirici çözüm önerilerinin geliştirilmesi alana katkı sağlayacaktır.

- Yapılacak ulusal ve uluslararası karşılaştırmaların yanı sıra, halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel yönetimlere devrinin yüksek sesle konuşulduğu günümüzde, yerel yönetimlerin kurduğu kütüphaneler ile yapılacak kıyaslamaların, daha sağlıklı ve gerçekçi bilgiler vereceği unutulmamalıdır. Bu bilgiler daha sonra halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri konusunda doğru adımların atılması açısından veri olarak kullanılabilir.
- Dezavantajlı kullanıcılar için mekân ve koleksiyon olanakları ile hizmet yeterlilikleri mutlaka geliştirilmelidir.
- Kütüphaneler, özellikle elektronik kaynak ve bu kaynakların kullanımını sağlayan donanım konusunu önemsemelidir. Böylelikle elektronik ortam sempatisi ve kullanma alışkanlığı sürekli artan genç kullanıcı grubunun daha çok ilgisi çekilebilir.
- Sosyal medya ve araçlarının kütüphaneler ve hizmetleri ile daha çok ilişkilendirilmesi kütüphanenin bilinirliğini ve buna bağlı olarak kullanım yoğunluğunu arttıracaktır.
- Kütüphane dermesinin güncellik düzeyi sürekli kontrol altında tutulmalı ve bu süreçte kullanıcı taleplerinin daha fazla dikkate alınmasına özen gösterilerek planlama yapılmalıdır.
- Kütüphanelerde bilgi kaynaklarından bağımsız olarak verilen diğer hizmetlerin kurumların sunduğu kültür hizmetlerinin bir parçası olduğu düşünüldüğünde, bu türden hizmetlere daha fazla özen gösterilmesi ve katılımın sağlanması adına halkla ilişkiler faaliyetlerine yer verilmesi hem kütüphanelerin etkinliğinin hem de ülkemizin kültür dünyasının zenginleşmesi anlamına gelecektir. Bu nedenle “diğer hizmetler” başlığı altında kütüphanelerin verebileceği hizmetler konusunda kütüphaneler ve personeli teşvik edilmeli, maddi ve manevi olarak desteklenmelidir.
- Yerel yönetimlerle ve şehrin kanaat önderleriyle kurulan/kurulacak iyi ilişkilerin uzun soluklu olması kısa ve uzun erimli pek çok sorunun daha kolay aşılmasını sağlayacaktır. Bu noktada özellikle yönetici pozisyonunda olan kütüphane personelinin iletişim konusunda kendini geliştirmesi teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

Halk kütüphaneleri gibi sosyal ve kültürel sorumluluk üstlenen ve toplumun her kesimine hizmet verme yükümlülüğü olan kurumlar için hizmet verimliliğinin artması noktasında sıralanabilecek öneriler elbette çok daha fazla ve çeşitli olabilir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, başarılı ve iyi imaja sahip bir kurum ancak mesleğin gerektirdiği donanıma sahip, başarılı ve idealist personel ile mümkündür. Bu nedenle halk kütüphanelerinin olanakları ve hizmet yeterlilikleri ile ilgili ufuk açıcı en önemli unsur, personele yapılacak her türden yatırımlar (özlük hakları, hizmet içi eğitim vb.) olacaktır. Sonrasında sürecin daha kolay ve başarıların kalıcı olacağını öngörmek zor değildir.

KAYNAKÇA

Çankırı Valiliği. *Sayılarla Çankırı*. Web. 26 Kasım 2017.

Deprem Bölgelerinde Yapılacak Binalar Hakkında Yönetmelik. Web. 27 Kasım 2017.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. Web. 14 Ocak 2017.

Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim IFLA/UNECSO İlkeleri. Çev. Bülent Yılmaz
İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği, 2004.

Halk Kütüphanesi Hizmeti: IFLA/UNESCO İlkeleri [Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu]. Halk Kütüphaneleri Bölümü için Haz. Philip Gill ve diğerleri. Çev. Bülent Yılmaz. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2007.

IFLA Library Building Guidelines: Developments & Reflections. Ed. Karen Latimer ve Hellen Niegaard. Munich: K.G. Saur, 2007.

IFLA Public Library Service Guidelines. Ed. Christie Koontz and Barbara Gubbin. IFLA Publications Series; 147. Berlin/Munich, De Gruyter Saur.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi. Web. 27 Kasım 2017.

TUİK. *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*. Web. 26 Kasım 2017.